

Latšo Diives

ROMANIVÄESTÖN KOULUTUSTIIMIN TIEDOTUSLEHTI

3/2017

Fintiko
100
Suomi
Finland
100

Opetusneuvos Henry Hedman s. 7

Tyrmää tekstimörkö! s. 14

Hyppysellinen vanhaa ja kourallinen uutta s. 20

Suomi 100 - Romaninuoren näkökulma s. 25

Rakas Suomi

Vaikka en omistakaan maata, "omistan" silti kal-
lisarvoisen rakkaan kotimaan, Suomen! Mis-
sään ei ole niin sinistä taivasta, niin kauniita järvimaisemia,
niin valkeaa lunta tai niin valoisia kesäöitä kuin Suomessa!
(Ei ainakaan Ruotsissa tai Norjassa, ei Virossa eikä Venäjällä.)
Suomen luonto on monimuotoisen kaunis. Sitä on ylistetty
niin kuvataiteen, kuin erilaisten musiikkilajienkin keinoin.

Satavuotiaan itsenäisen Suomen ajattelu on tunteita
herättävää, liikuttavaa. Suomen tarina Ruotsin ja Venäjän
pallottelemasta syrjäisestä korpimaasta kansainväliseksi
hyvinvointivaltioksi ja koulutuksen kärkimaaksi on ollut
melko nopean kehityksen ajanjakso. Meillä on hyvä maa!

Suurin osa suomalaisista omaa arvomaailman, johon
kuuluvat itsestäänselvyytenä ihmisoikeudet ja heikoim-
massa asemassa olevista huolehtiminen. Se on mielestäni
yksi sivistyksen mittari.

Kuitenkin hyvässäkin maassa löytyy kehitettävää, kor-
jettavaa. Vaikka arvot periaatteessa olisivatkin kohdallaan,
huono-osaisuudelta ja syrjinnältä on helppo sulkea silmänsä
ja ajatella, että joku muu välittää ja tarttuu toimeen. Vaik-
kapa ne paljon parjatut kukkahattutädit. Ääri-ilmiöitäkin
näkyi: heikon päälle on helppo sylkeä, häntä on helppo syl-
listää yhteiskunnan tilasta tai vaikkapa omista ongelmistaan.
Elämänpolku on kuitenkin monimutkainen reitti, aina
ei kovallakaan yrittämisellä löydä sitä "vihreää oksaa".

Inhimilliset erehdykset tai väärät valinnat saattavat kasata
ylipääsemättömiä kiviä reitille. Joskus esteet voivat olla sel-
laisia, joille ei itse edes voi mitään. Esimerkiksi omaa etnistä
taustaansa ei voi muuttaa. Taustan tuomia stereotypioita
kantaa mukanaan, vaikka oma toiminta osoittaisi aivan
muuta. Yritteliäinkään mieli ei kestä loputtomiin kielteis-
tä suhtautumista, poissulkemista. Sen lopputulemana voi
olla jääminen yhteiskunnan ulkopuolelle, välinpitämättö-
myyden ja toivottomuuden suohon. Stereotypiat saatta-
vat alkaa toteuttaa itseään syrjäytymisen kierteen kautta.
Vanha sanonta oman onnensa seppänä olemisesta pitää
paikkansa vain osittain. Onneksi on myös hienoja tarinoita
elämänkulusta, jossa sisukkuudella ja lannistumattomuus-
della on vihdoin viimein löydetty oma paikka ja arvostus
yhteiskunnassa.

Tällaisia ajatuksia nousi mieleeni, kun katselin Suomen
satavuotiasta itsenäisyyttä tämän päivän silmin. Pyysimme
tähän lehteen myös lukijoiltamme kommentteja, runoja tai
pieniä kertomuksia teemalla "Minun Suomi". Saimme kos-
kettavan kirjoituksen romaninuorelta.

**Hyvää Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuotta
Latso Diives-lehden lukijoille!**

Satu Blomerus

Latso Diives

ROMANIVÄESTÖN KOULUTUSTIIMIN TIEDOTUSLEHTI

3/2017

Toimitus

Opetushallitus
Romaniväestön koulutustiimi
PL380, 00531 Helsinki

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Satu Blomerus
029 533 1046
satu.blomerus@oph.fi

Osoitteen muutoksen
yhteydessä tulee mainita
myös entinen osoite.

Ulkoasu ja taitto

Innocorp Oy
Milla Toro
milla.toro@innocorp.fi

Painopaikka

Kopijyvä Oy
ISSN 1238-4593

Päätoimittaja

Satu Blomerus
029 533 1046
satu.blomerus@oph.fi

Toimittaja

David Palm

Toimitussihteeri

Susanna Rajala
susanna.rajala@oph.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSYSTYRELSEN

◀ *Opetusneuvos
Henry Hedman*

▲ *Tyrmää tekstimörkö!*

▲ *Hyppysellinen vanhaa ja kourallinen uutta - positiivista romanitietoutta 100-vuotiaalle Suomelle*

▼ *Romaninuoren näkökulma
100-vuotiaaseen Suomeen*

*Kannen kuva ▶
Saara Mansikkamäki
Kuvassa Janita Nyman,
Leif Hagert, Dimitri Lindgren
ja Rosita Asp*

Tässä numerossa

Naisten Kulma auttaa ja tukee rikostaustaisia romaninaisia rikoskierteen katkaisussa	4
Opetusneuvos Henry Hedman	7
Romanikielen ja -kulttuurin kurssit kandintutkintoon	9
Kimmo Granqvist Södertörnin korkeakoulun romanitutkimuksen professoriksi	10
Päällikön palsta	12
Leena Nissilälle merkittävä tunnustus	12
Tyrmää tekstimörkö!	14
Kahvikupin mittaiset terveiset	16
"Yhdessä, Tšetanes"	18

Tasavallan presidentin tervehdys romanien kansallispäivänä	19
Hyppysellinen vanhaa ja kourallinen uutta – positiivista romanitietoutta 100-vuotiaalle Suomelle	20
Kuvitteellista tosiasiaa - entäpä jos...	23
Romaninuoren näkökulma 100-vuotiaaseen Suomeen	25
Kun Suomeen luotiin kuvataide	26
Ajankohtaista	30

NAISTEN KULMA

Teksti: Jenny Penna

Naisten Kulma auttaa ja tukee rikostaustaisia romaninaisia rikoskierteen katkaisussa

Romano Missio on vuosikymmenten ajan vastannut erilaisiin romaniyhteisön tarpeisiin. Vuonna 2010 oli aika tarttua Vanajan vankilasta tullesseen viestiin: rikostaustaiset romaninaiset vapautuivat vankilasta samoin eväin kuin millä olivat vankilaan tulleet, palaten toistuvasti vankilaan. Naiset eivät itsekään kokeneet, että saisivat vankeusaikana mitään uusia eväitä, vaikka niitä kaipasivatkin. Naisten vuoro -projekti (2010–2014) ja Muutoksen vuoro (2015–2016) -projektit vastasivat tarpeeseen. Seitsemivuotisen kartoitus- ja kehitystyön tuloksena rikostaustaisia romaninaisia tuetaan romanikulttuurilähtöisesti tänä päivänä niin vankeusaikana kuin vapaudessa Naisten Kulman jatkuvalla toiminnolla.

Rikostaustaisten romaninaisten haasteet

Rikollisuus ei ole naisille ylpeydenaihe, mutta elämästä on monen kohdalla tullut selviytymistä, eivätkä selviytymiskeinot ole katsoneet lakia. Rikostaustaiset romaninaiset ovat usein syrjäytyneet paitsi yhteiskunnasta myös romaniyhteisöstä, ja moni pitää kiinni haitallisista selviytymiskeinoista, sillä muita keinoja ei nähdä tai niitä ei ole. Yhteiskunnan palvelujärjestelmä koetaan myös usein

etäännyttäväksi. Asiakkaan ja palvelujärjestelmän välille tarvitaan kulttuuritulkkausta, jotta elämän perustukset pysyvät ehjinä. Ilman asuntoa on esimerkiksi mahdotonta lähteä rakentamaan tulevaisuutta, ja asunnon saaminen voi rikostaustaiselle romaninaiselle olla erittäin haastavaa.

Projektien anti

Naisten vuoro -projektin toiminnan kärjeksi muodostui naisten osallistaminen vankeusaikana, identiteetin vahvistaminen, voimaannuttaminen ja muutosmotivaation herättäminen. Projektin aikana kehitettiin romanikulttuurilähtöisen kuntouttavan vankilatyön toimintamalli VOIVA, sekä romanitaustaisen palveluohjaajan työmalli, jossa romanikulttuurin edustaja työskentelee vankien kanssa ja vankilan henkilökunnan työparina. VOIVA on nostettu hyväksi käytänteeksi Rikosseuraamuslaitoksen ohjelmatyön työryhmässä sekä EU:n tasolla romanien osallistamista koskevien toimentasuositusten joukkoon. Romanitaustainen työntekijä ja romanikulttuurilähtöinen kuntoutus ovat tänä päivänä luonteva osa vankilan arkea Vanajan ja Hämeenlinnan vankiloissa. Lisäksi vankilatyötä tehdään myös Pohjois-Suomessa Oulun ja Kestilän vankiloissa sekä Saramäen vankilassa.

*”Oli sillain kannustava, että
tartuin ite toimeen paremmin,
tuli sellane olo et mäkin
osaisin tehdä. Antoi esimerkkii.”*

Shutterstock

”Ne ymmärtää jos mä sanon puoli sanaa, ne tulee loput ite perässä.”

Yhteinen kulttuuritausta mahdollistaa aidon kohtaamisen. Ainoastaan romaniyhteisön jäsenellä on riittävä tietämys naisten elämään vaikuttavista tekijöistä ja olosuhteista. Kulttuurisensitiivinen vankilatyö mahdollistaa sen, että romaninaisvangit saavat

äänensä kuuluviin ja romanikulttuurin merkitys tulee näkyväksi vankilan arjessa. Sekä naisten että henkilökunnan mukaan kommunikaatio ja yhteistyö ovat parantuneet. Naiset ovat kokeneet tulevaisuutta paremmin kuulluksi ja kokeneet että heidän on mahdollista hoitaa asioitaan. Tämä avaa mahdollisuuden voimaantumiselle ja muutosmotivaatiolle.

”Kirkastu sellane ajatus ja vahvistu, et jos tää ois niinku jo tässä, ei jaksa näit linnatouhui enää.”

Tuomion jälkeen

Elämänmuutosta ei tehdä vankeus-aikana, vaan vapaudessa odottavassa arjessa, joka voi kuitenkin olla naisilla kaoottista. Tuomion aikana herännyt muutosmotivaatio on kaiken alku, mutta se joutuu väistämättä vapaudessa koetukselle. Muutoksen vuoro-projekti kartoitti vuosina 2015–2016 vapautumisen nivelvaiheiden haasteita ja kehitti niihin tuen muotoja. Vanhoihin toimintamalleihin palaaminen voi tuntua kriisitilanteessa houkuttelevalta. Rakentavien selviytymiskeinojen opettelu tuetusti on keskeistä rikoskierteen katkaisussa. Lisäksi avun hakemiselle tulee olla mahdollisimman matala kynnyks.

Naisten Kulma

”..tietä mikä ois hyvä, et ois yks semmonen paikka, semmonen et ihminen voisi mennä sinne niinku kaikki ne huoline päivineen, puhua ja olla vähän aikaa siellä.”

Sosiaali- ja terveysministeriön avustusjärjestö STEA (entinen Raha-automaattiyhdistys) myönsi Romano Missiolle avustuksen Naisten Kulma-tukipisteen perustamiselle. Tukipisteen toimintaa on kehitetty vuonna 2017 Romano Mission keskustuomistomien tiloissa Malmilla. Varsinainen tukipiste avaa tammi-helmikuussa 2018 ovensa rikostaustaisille romaninaisille matalan kynnyksen toimintakeskuksena. Pohjois-Suomessa Nais-

”Vois auttaa silleen, et ihmiset viisastuis elämässään ja ottais oikeesti opikseen ja vastuun omasta elämästä, että elämä on kaunista, kun sen osaa elää oikein. Niin paljon kun on päiviä elämässä jäljellä, on toivoa jäljellä.”

ten Kulman toiminta on jalkautuvaa, jolloin tuki viedään tarvittaessa asiakkaiden luokse. Toimintaa tarjotaan myös yhdyskuntaseuraamusta suorittaville rikostaustaisille romaninaisille.

Kulmassa tarjotaan tukea ja apua arjen haasteissa, ohjataan tukien yhteiskunnan palveluiden piiriin ja järjestetään mielekästä toimintaa. Naisten Kulmassa järjestetään mm. ompelua ja käsitöitä, yhteisiä ruokahetkiä ja ruoanlaittoa, äiti-lapsi –kokoontumisia, kansalaistaitovalmennusta ja virkistystoimintaa. Rikollisuus on vuonna 2014 tehdyn selvityksen (Jeskanen) mukaan rikostaustaisten romaninaisten kohdalla ylisukupolvista: 62% vastanneista nimesi vähintään 4 vankilassa ollutta lähisukulaista. Moni näistä perheistä tarvitsisi kulttuurisensitiivistä tukea ja aitoa kohtaamista. Yksi Naisten Kulman toimintamuodoista on rikostaustaisten romaninaisten perheiden tukeminen. Naisten Kulman toiminnan idea on, että tuomion aikana alkanut tuki jatkuu saumattomasti myös siviili-

lissä ja sen vaikutukset ulottuvat myös asiakkaan perheeseen.

Oma tulevaisuus

Rikollinen elämäntyyli on kuluttavaa ja uuvuttavaa, eikä sen varaan ole mahdollista rakentaa tulevaisuutta. Rikosmaailmasta irtaantuminen ja uusien toimintatapojen oppiminen on pitkä tie, eikä kaikki suinkaan ole tuntemattoman tien varrella ennakoitavissa. Romanikulttuurin positiivinen kannatteleva voima toimii maaperänä kun romanityöntekijä kulkee rinnalla, tukee ja ohjeistaa – mutta naisen on otettava suunta ja käveltävä itse. Monia rohkaisevia kokemuksia on kertynyt matkan varrella siitä, kuinka pieni hyvä voi kantaa eteenpäin ja kertautua.

Voimaantuessaan nainen voi myös huomata, kuinka hänellä on mahdollisuus kokemuksellaan auttaa muita ja olla esimerkki toivosta. ♦

Kirjoittaja toimii palvelupäällikkönä Naisten Kulma-hankkeessa

Sitaatit ovat Maiju Salon (2017) opinnäytetyöstä ”Romaninaisvankien kokemuksia Muutoksen vuoro – projektista” nostettuja rikostaustaisten romaninaisten haastattelukatkelmia vuodelta 2016.

Naisten Kulma – tukipiste rikostaustaisille romaninaisille

www.naistenkulma.fi

Opetusneuvos Henry Hedman

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö on myöntänyt opetusneuvoksen arvonimen yliopisto-opettaja, teologian maisteri Henry Hedmanille 10.03.2017.

Opetusneuvoksen arvonimen päähakijoina ovat olleet Helsingin yliopiston Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuden laitos johtajansa professori **Hanna Lehti-Eklundin** toimesta ja Kanta-Hämeen Romaniyhdistys ry puheenjohtajansa sosiaalineuvos **Esa Ellalan** toimesta.

Arvonimi perustuu pitkäaikaiseen, lähes 40 vuoden mittaiseen työhön romanien koulutuksen ja kielen hyväksi. Hedman on toiminut vuo-

sikymmeniä useissa kansainvälisissä sekä kansallisissa luottamustehtävissä. Hänen opetukselliset, tutkimukselliset sekä yhteiskunnalliset ja yliopistoyhteisölliset ansionsa ovat merkittävät. Henry Hedman on kulkenut pitkän tien Riihimäen kauppaopistosta kanadalaisen yliopiston ja Kotimaisten kielten keskuksen kautta romanikielen ja -kulttuurin yliopisto-opettajaksi Helsingin yliopistoon. Tutkimus ja opetustyö ovat Hedmanille sydämen asia, koska niiden kautta hän voi

toimia välittäjänä romanien ja kantaväestön välillä. Hedman on myös muusikko ja tehnyt useita hengellisiä soololevyjä. Hän toimii edelleen satunnaisesti vierailevana puhujana ja esiintyvänä laulajana eri tilaisuuksissa muusikkoryhmänsä kanssa.

"Erityisesti hänen vaikutuksensa kirjoittajana ja puhujana romanikielen elävänä pitämiseksi ja kehittämiseksi on ollut nähtävissä niissä lukuisissa hänen

järjestämissään romaniväestölle suunnatuissa tapahtumissa ja leirikouluissa sekä romanikielissä puheissa ja niiden tulkkauksissa. Romanikulttuurin ja identiteetin ominaispiirteet tulevat esiin myös hänen musiikillisessa lahjakkuudessaan ja sen kautta välittyvässä, kulttuurirajat ylittävässä taiteellisessa vaikutuksessa. Hedmanin kirjallinen toiminta on ollut omiaan vahvistamaan romanikielen ja kulttuurin tuntemusta niin romaniväestön kuin muun suomalaisen väestön piirissä. Hedmanilta on ilmestynyt useita eri kieleen ja kielen

tutkimukseen liittyviä teoksia. Viimeisin käsitteli romanikielen kenttäselvitystä, joka ilmestyi suomeksi ja englanniksi. Vuonna 2016 ilmestyi Hedmanilta romanikielen uudissanakirja, joka käsitti lähes 3 400 uudissana-artikkelia. Hedman on myös kääntänyt Raamatun osia, katekismuksen ja lukuisan joukon satukirjoja.” ◆
(Sosiaalineuvos Esa Ellala)

Teksti: toim. Satu Blomerus
(<http://375humanistia.helsinki.fi/humanistit/henry-hedman>)

Henry Hedman

Yliopisto-opettaja, muusikko, tietokirjailija, teologi ja kääntäjä

- Master of Religion Education 1994, Trinity Western University in Langley. British Columbia (B.C.)
- Opintoja Bachelor of Theology -tutkinnosta 1977–1978. Christ for the Nations Institute in Dallas Texas
- Merkonomi 1971, Riihimäen kauppaoppilaitos
- Toiminnanjohtaja 1996–2000, Romano Missio
- Tutkija 2000–2011, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
- Yliopisto-opettaja 2012–, romanikieli ja -kulttuuri, Helsingin yliopisto
- romanikielinen uudissanakirja valmistui 2016
- kaksikielinen tutkimus romanikielen asemasta, kielitaidosta, kieliasenteista ja kielen käyttö aloista suomeksi ja englanniksi vuonna 2017
- tekeillä väitöskirja aiheesta romanikulttuurin asema eksogaamisissa perheissä
- mukana romanikielen kielipoliittisen ohjelman laatimisessa
- romanikielen elvytyshankkeen suunnittelu ja valmistelu
- artikkeli Suomen romanien historia teokseen (julkaistu 24.10.2012)

– artikkelit lehtiin Romano Boodos, Latšo Diives ja Elämä ja Valo

- Romaniasiaain neuvottelukunnan jäsen 1986–, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Auschwitz-Birkenau Säätiön jäsen, Suomen ulkoministeriön nimeämä Suomen edustaja 2012–
- Euroopan neuvoston MG-S-Romin (nyk. CAHROM) asiantuntijaryhmän jäsen 2002–2010
- Kansainvälisen tutkimusseuran Gipsy Lore Societyn jäsen
- Opetushallitus, romaniväestön koulutustiimin ohjausryhmän jäsen 2013–
- Opetushallituksen nimeämän perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 -työryhmän jäsen (romanikieli)
- Opetushallitus, Romanikulttuurin ohjaajan tutkintotoimikunnan puheenjohtaja 2010–
- Opetushallituksen järjestämien romanikielen kesäkoulujen opetus 2005–2012
- Romanikielen lautakunta (Kotimaisten kielten keskus) puheenjohtaja 2015–
- Opetushallituksen ja Romaniasiaain neuvottelukunnan myöntämä tunnustus Vuoden romanikielen opettaja 2010
- Vuoden Riihimäkeläinen 2001

Romanikielen

Tämä vuoden syksyllä Helsingin yliopistossa voi suorittaa romanikielen ja -kulttuurin opinnot Kotimaisten kielten ja kirjallisuuden kandidohjelmassa. Romanioinnit ovat valinnaisia ja ne käsittelevät 60 opintopistettä, jotka voidaan sisällyttää ko. kandidohjelmaan. Kandidintutkinto käsittää kokonaisuudessaan yhteensä 180 op. Täten romanioinnit muodostaisivat sivuainekokonaisuuden kandidintutkinnosta.

Kandiohjelma kattaa Suomen kielet ja kirjallisuudet (suomi, ruotsi, romani sekä suomalais-ugrilaiset kielet (saame, viro, unkari, muut suomalais-ugrilaiset kielet) ja kirjallisuudet sekä kulttuurit. Tutkinnon suorittaneet valmistuvat humanististen tieteiden kandidaateiksi (HuK) humanistiselta koulutuslta. Vuosittain hyväksytään 160 opiskelijaa. Koulutukseen tulee hakeutua joko Avoimen tai yleisen yliopistohaun kautta.

Suomen romaneja on arviolta 10 000 ja Ruotsissa noin 3 000. Heistä noin puolet osaa romanikieltä tyydyttävästi. Sujuvasti Suomen romanikieltä puhuu vain kolmannes romaneista, joten romanikieli on Suomessa uhanalainen. Romanikielellä on kuitenkin lain suoja: perustuslaki takaa saamelaiten, romanien ja muidenkin ryhmien oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Opintojen kautta saatu hyöty

Romanikielen ja -kulttuurin opinnot kouluttavat osajia erilaisiin romanikielen asiantuntijuutta vaativiin tehtäviin, kuten tutkijoiksi sekä romanikielisen kulttuurin, kirjallisuuden ja viestinnän asiantuntijoiksi ja kääntäjiksi. Romanikielen ja -kulttuurin opinnot antavat valmiudet myös oppimateriaaliasiantuntijan sekä opetuksen ja oppimisen tutkimuksen tehtäviin. Opintojen tavoitteena on tarjota opiskelijalle valmiuksia opettaa Suomen romanikieltä ja -kulttuuria eri kouluasteilla. Sivu-

ja –kulttuurin kurssit kandintutkintoon

aineeksi romanikieli ja -kulttuuri sopii hyvin myös lastentarhanopettajiksi opiskeleville. Romanikielen ja -kulttuurin opiskelija perehtyy kielitieteen, kielten ja erityisesti romanikielen rakenteeseen, monikielisyyteen sekä romaniyhteisön kulttuuriin ja historiaan. Opinnnot antavat perustan tutkijantyölle ja valmiudet muihinkin tehtäviin, joissa erikoistutaan romanikielen kysymyksiin. Romanikieli ja -kulttuuri sopii sivuaineeksi eri tieteenaloilla opiskelevien opintoihin.

Ilmoittautuminen kursseille

Seuraava romanikielen ja –kulttuurin opintojakso alkaa 1.9.2018 Helsingin yliopistossa virallisena oppiaineena. Ilmoittautuminen ja rekisteröityminen opintoihin alkaa jo toukokuussa ja jatkuu elokuun loppuun asti. Kurssille voi hakeutua yleisen yliopistohaun lisäksi kahdella muulla tavoilta. Yhtenä väylänä Romanikielen ja -kulttuurin opintoihin on erillisopinno-oikeuden hakeminen. Hakijoilta edellytetään suoritettua toisen asteen tutkintoa, kuten esimerkiksi roma-

nikulttuurin ohjaajan tutkintoa tai jotakin muuta ammatillista tutkintoa. Opinto-oikeus on voimassa kaksi vuotta kerrallaan. Toisena väylänä, jonka kautta romanit voivat hakea opiskelemaan romanikielen ja –kulttuurin opintoja on Avoin yliopisto. Avoimen yliopiston opetukseen voi jokainen romani hakeutua, ts. mitään hakuedellytyksiä kursseille ei ole.

Opinnnot ovat maksullisia, mutta niihin voi saada avustusta eri romanijärjestöiltä. Koulutuksen ei pitäisi vaikuttaa työttömyysrahaan. Parasta on kuitenkin ottaa asiasta selvää oman työvoimatoimiston kautta.

Mitä etua kurssin suorittamisesta on?

Romanikielen ja -kulttuurin opinnnot yliopistotasolla ovat nostaneet romanikielen asemaa ja lisänneet kielen arvostusta. Kurssin käyneille se antaa yliopistotasaisen koulutuksen romanikielessä sekä muissa romaniopinnoissa. Kursin käyneet saavat perusopinnot eli 60 opintopistettä, joita voidaan hyödyntää myöhemmin mahdollisiin jat-

ko-opintoihin. Näin ollen opintoja voi hyödyntää edelleen.

Jotkut kurssin suorittaneista ovat työskennelleet romanikielen kääntäjänä ja romanikielisen oppimateriaalin tekijöinä. Joidenkin tavoitteena on ollut saavuttaa valmius romanikielen opettamiseen peruskoulussa tai esimerkiksi kielikerhojen ohjaamiseen.

Varmistaaksesi pääsysi opintoihin laita opintojen alkamisajankohdat ylös. Vuoden 2018 opintoihin, jotka alkavat vuoden alussa voit ilmoittautua tammikuun puoliväliin mennessä ennen kuin opinnnot alkavat. Tarjolla on Johdanto romanien kulttuuriin sekä Romanimusiikki. Voit myös suorittaa tenttinä Romanit ja uskonnot –kurssin. Opiskelusta kiinnostuneet voitte ottaa yhteyttä allekirjoittaneeseen. ♦

Henry Hedman

yliopisto-opettaja, teologian maisteri
opetusneuvos
henry.hedman@helsinki.fi
0294140048

Romanikieli ja -kulttuuri, sivuaine 60 op.

PERUSOPINNOT 30 op.	Opintokokonaisuus: Romanikielen ja -kulttuurin perusteet 15 op.	Opintojakso: Romanitutkimuksen peruskurssi 5 op.	Opintojakso: Euroopan romaniryhmät 5 op.	Opintojakso: Romanikieli eurooppalaisena vähemmistökielenä 5 op.
		Opintokokonaisuus: Romanit yhteiskunnassa 15 op.	Opintokokonaisuus: Romanikulttuurit 15 op.	Opintokokonaisuus: Romanikieli 15 op.
		Opintojakso: Romanien historiaa 5 op.	Opintojakso: Johdatus romanikulttuureihin 5 op.	Opintojakso: Romanikielen peruskurssi 5 op.
AINEOPINNON 30 op.		Opintojakso: Romanit Euroopan Unionissa 5 op.	Opintojakso: Romanimusiikki 5 op.	Opintojakso: Romanikielen jatkokurssi 5 op.
		Opintojakso: Romanit ja uskonnot 5 op.	Opintojakso: Romanien kirjallisuus, teatteri ja elokuva 5 op.	Opintojakso: Johdatus romanikielen rakenteeseen ja kehitykseen 5 op.

Kimmo Granqvist

Södertörnin korkeakoulun romanitutkimuksen professoriksi

Kimmo Granqvist on Tukholman yliopiston nykykreikan kielen tohtori (1997). Työn romanikielen parissa hän aloitti siviilipalvelusmiehenä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa kesällä 1997 ja toimi siellä romanikielen tutkijana, erikoistutkijana ja vähemmistökielten osaston johtajana vuoden 2011 loppuun saakka. Kimmo aloitti romanikielen ja -kulttuurin systemaattisen yliopisto-opetuksen Helsingin yliopistossa vuonna 2009. Suomen romanikielen peruskursseja oli järjestetty jo aiemminkin 2000-luvun taitteessa. Vuoden 2012 alusta Kimmo siirtyi

Helsingin yliopistoon romanikielen ja -kulttuurin yliopistonlehtoriksi yhdessä **Henry Hedmanin** kanssa. Romanikielen ja -kulttuurin sivuainekokonaisuus perustettiin virallisesti elokuussa 2012. Kimmo toimi lisäksi vuosina 2014–2016 romanikielen ja -kulttuurin tutkimusjohtajana Södertörnin korkeakoulussa, Tukholmassa. Vuoden 2017 alusta hän on toiminut Pohjois-Euroopan ainoana romanitutkimuksen professorina Södertörnissä.

Suomesta kohti Eurooppaa

Kotus-työn painopisteenä oli Suomen romanikielen tutkimus ja

Mitä on romanitutkimus!

Romanitutkimus on monitieteistä vähemmistötutkimusta, joka tarkastelee romaneja ja heidän kokemuksiinsa esimerkiksi historian, antropologian, sosiologian, valtiotieteiden, kasvatustieteiden ja kielitieteen menetelmin ja näkökulmista.

-huolto. Vuonna 2010 Kimmo sai Suomen osalta koordinoitavakseen Grazin yliopiston johtaman Qualrom-hankkeen, jossa tutkijoita ja romanikielen opettajia eri puolilta Eurooppaa laati romanikielen opetusmateriaaleja. Hanke oli iso askel kohti eurooppalaisempaa toimintaympäristöä. Helsingin yliopistossa käynnistyi vuonna 2013 kaksi Kimmon johtamaa tutkimusprojektia, jotka toinen tutkii romanikielen pohjoisia murteita Puolassa, Baltiassa ja Suomessa, ja toinen puolestaan tarkastelee Itä-Euroopan romanikielen kieltä ja kulttuuri-identiteettiä. Näiden projektia keskeisiä tuloksia tätä kirjoitettaessa viimeistellään. Projektien tiimoilta on tekeillä myös neljä tohtorintutkintoa. Kimmon Suomessa vetämä Euroopan perusoikeusvirasto FRA:n romanien osallistuvuusprojekti LERI käynnistyi 2014. Työryhmien jäsenistä moni on Itä-Euroopasta. Vuodesta 2016 Kimmo on edustanut Suomea alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan asiantuntijakomiteassa.

Södertörniin Ruotsiin

Kimmo valittiin kesällä 2014 romanitutkimuksen tutkimusjohtajaksi Södertörnin korkeakouluun Tukholmaan. Tässä työssään hän loi romanitutkimukselle perustaa Centre for Baltic and East European Studies -laitokselle. Kimmo perusti sinne Pohjoismaiden romanitutkimukseen erikoistuneen julkaisusarjan ja käynnisti vuosittain toistuvan romanitutkimuksen kongressin. Syyskuussa 2016 hän oli mukana järjestämässä Gypsy Lore Society:n kongressia Södertörniin. Kimmo opetti romanikieltä romanitaustaisille äidinkielen opettajille ja sillanrakentajille. Työn keskeisimpiä tuloksia oli verkostoituminen ja yhteistyökumppanuuksien rakentaminen erityisesti Itä-Euroopan romanitutkijoiden parissa. Helmikuussa 2016 Kimmo perustikin yhdessä Slovakian ja Tšekin tiedeakatemioiden etnologian laitoksen johtajien ja bulgariaalaisten eturivin romanitutkijoiden kanssa tieteellisen verkoston (NAIRS), jossa tällä hetkellä on jäseninä 30 Euroopan johtavaa romane-

"Syyskuussa 2016 hän oli mukana järjestämässä Gypsy Lore Society:n kongressia Södertörniin. Kimmo opetti romanikieltä romanitaustaisille äidinkielen opettajille ja sillanrakentajille."

ja tutkivaa laitosta. Kimmon johtama verkosto on järjestänyt alan tohtorikoulutettaville kesäkouluja Slovakiassa ja Tšekissä.

Professoriksi

Kimmo valittiin loppusyksystä 2016 Pohjois-Euroopan ensimmäiseksi romanitutkimuksen professoriksi Södertörnin korkeakouluun. Työ on paljolti jatkunut samalta pohjalta, jonka Kimmo loi tutkimusjohtajana toimiessaan. Kimmosta tuli keväällä 2017 kansainvälisen romanitutkimusseuran Gypsy Lore Society:n (perustettu vuonna 1888) hallituksen jäsen; elokuussa hänen valittiin *Romani Studies* -aikakausjulkaisun päätoimittajaksi Manchesterin yliopiston professori Yaron Matrasin päätettyä siirtyä pois tehtävästä. Södertörnissä käynnistettiin nyt syksyllä uusia, romanitutkimuksen yliopisto-opiskelijoille suunnattuja kursseja.

Osana työtään Kimmo myös kehittää romanitutkimuksen asemaa sekä Södertörnin korkeakoulussa, kansallisesti Ruotsissa että kansainvälisenä tieteenalana. Tässä keskeisinä työkaluina ovat tutkimuslaitosten verkosto NAIRS ja pohjoismainen romanin historian tutkijoiden verkosto RORHIN sekä Gypsy Lore Society. Samalla Kimmon tavoitteena on romanitutkimuksen keskuksen perustaminen Södertörniin kokoamaan yhteen korkeakoulun romanitutkimusta ja -tutkijoita sekä nostamaan romanitutkimusta ja koko romaniasiaa vahvemmin esiin. Samalla tavoitteena on liittää romanitutkimusta vahvemmin muihin tieteenaloihin ja rakentaa monitieteistä tutkimusyhteistyötä esimerkiksi historian ja valtiotieteiden kanssa.

Uutena tutkimusaiheena on noussut esiin romanien ja pääväestön

yhteiselo Euroopan eri maissa. Tutkimustyö laajeni maantieteellisesti itäisestä Keski-Euroopasta Romaniaan. Osana tätä strategiaa Södertörniin palkattiin kesällä 2017 uudeksi romanitutkimuksen alan tutkimusjohtajaksi Dr. Julieta Rotaru, romanialainen sanskritintutkija, filologi ja romanitutkija. Yhdessä Julietan kanssa Kimmo toimittaa Södertörnin julkaiseman Baltic Worlds -aikausjulkaisun romanitutkimuksen erikoisnumeroa, ja tekeillä on ensimmäisen romanian-romanikieli-sanakirjan tekstikriittinen editio (Vasile Pogorin käsikirjoitus n. 1860-luvulta). Kimmo osallistui juuri Bukarestissa Romanian tiedeakatemian seminaariin, jossa mukana oli akateemikoita eri maista, Romanian entinen presidentti ja pääministeri sekä maan ortodoksisen ja kato- lisen kirkon johtoa. Vuoden 2018

"Uutena tutkimusaiheena on noussut esiin romanien ja pääväestön yhteiselo Euroopan eri maissa. Tutkimustyö laajeni maantieteellisesti itäisestä Keski-Euroopasta Romaniaan."

alusta käynnistyy ruotsalaisen Östersjöstiftelsen-säätiön rahoittama uusi tutkimushanke, joka tarkastelee 1800-luvun romanialaisia romaniperheitä väestönlaskentojen valossa. Tutkimuksen ja opetuksen rinnalla korostuu yhteiskunnallinen vuorovaikutus, yhteistyö esimerkiksi EU:n eri elinten kanssa. Kimmo rakentaa yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa ja on mukana kehittämässä ruotsalaista vähemmistöpolitiikkaa. Tukholman Romanian kulttuuri-instituutista on tullut tärkeää yhteistyökumppani. Södertörniin on tulossa ruotsalaisten romaniaktivistien valokuvanäyttely, ja Romaniasta on kutsuttu Södertörniin pyöreän pöydän keskustelijaksi eräs romanijohtaja. Kimmo on esiintynyt tiivistä eri ruotsalaisissa medioissa: haastateltavana lehdistä, radiossa ja TV:ssä. ♦

Yhdessä olemme enemmän

Työhaastatteluissa kysytään usein, oletko tiimityöntekijä vai yksilöpelaaja. Kysymystä ei varmasti esitetä turhaan. Nykyajan työelämässä tuskin kukaan tekee työtään yksin. Kun työtä tehdään yhä enemmän verkostoissa ja usein hyvinkin laajassa yhteistyössä eri tahojen kanssa, ei yksilöpelaajille ole enää kysyntää. Työelämä vaatii tästä syystä myös yhä monipuolisempia yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Yhteistyön ja vuorovaikutuksen ensimmäiset pelisäännöt opitaan kotona. Jo pieni vauva hakee katsekontaktia hoitajaansa. Vuorovaikutussuhteen kehittymisen kannalta on tär-

keää, että lapsen tarpeisiin vastataan herkkätunteisesti ja ennalta-arvattavasti. Näin lapsi omaksuu terveen luottamussuhteen, joka on perusedellytys myös myöhempien vuorovaikutustaitojen kehittymiselle.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja kehitetään varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) todetaan seuraavasti: ”Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää

oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.”

Koulussa vuorovaikutusta, ilmaisua ja yhteistyön taitoja kehitetään ensiksikin osana perusopetuksen laaja-alaista osaamista ja eri oppiaineita mutta myös monipuolisten työtapojen kautta sekä luokahuoneen keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) todetaan näin: ”Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita

Leena Nissilälle merkittävä tunnustus

Opetusneuvos Leena Nissilä kutsuttiin suomi toisena kielenä -opettajien yhdistyksen kunniajäseneksi 2.10.2017. Perusteluina kunniajäsenyydelle yhdistys totesi Nissilän valtakunnan tason merkittävän, pitkäaikaisen ja sinnikkään panoksen S2-alan hyväksi. Hän on myös kehittänyt S2-alan tutkimustasiten, että se on edistänyt merkittävällä tavalla alan uudistumista. ”Leena Nissilä on ehtymätön tietopankki S2-asioissa”, totesi Suomi toisena kielenä -opettajat ry:n puheenjohtaja Jenni Alisaari julkistuspuheensa lopuksi.

Suomi toisena kielenä -opettajien yhdistys on Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n alainen, kaikkien suomea toisena kielenä opettavien ja alan opiskelijoiden yhteinen pedagoginen ammattijärjestö. Se toimii itsenäisenä yhdistyksenä, mutta kuuluu myös Äidinkielen Opettajain Liittoon. Yhdistykseen kuuluu tällä hetkellä yli 1000 henkeä, ja jäsenmäärä kasvaa jatkuvasti. Yhdistys on vuonna 1994 tapahtuneen perustamisensa jälkeen kutsunut aiemmin kuusi kunniajäsentä.

Uusi yhdistyksen kunniajäsen julkistettiin suomi toisena kielenä -opettajien valtakunnallisilla kehittämisspäivillä. Päiville on kokoontunut lähes 150 eri kouluasteiden suomi toisena kielellä -opettajaa eri puolilta Suomea. Päivillä julkistettiin myös vuoden 2017 suomi toisena kielenä -opettaja. Hän on lehtori Kristiina Kuparinen Laurea-ammattikorkeakoulusta. ♦

ja tilanteita eri näkökulmista. Koulu-yhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselleen. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaistamaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa.”

Työelämä on jatkuvaa vuorovaikutusta. Jotta työyhteisö toimii, sen tulee puhalttaa yhteen hiileen ja jokaisella tulee olla toisia kunnioittava asenne. Vahva yhdessä tekemisen kulttuuri on usein merkki menestyvästä työyhteisöstä. Kun työntekijät ovat aidosti osa yhteisöä, he eivät pyri henkilökohtaisiin tuloksiin vaan pyrkivät samaan päämäärään yhteisten tavoitteiden kautta. Tällöin kaikki ovat yhtä arvokkaita.

Romanit elävät hyvin yhteisöllistä elämää, mikä antaa hyvät lähtökohdat vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Eri sukupolvien yhdessäolo tuo runsaasti tilaisuuksia monipuoliselle vuorovaikutustaitojen harjoitte-

lulle erilaisten ihmisten kanssa. Kun yhteisön ihmissuhteet toimivat hyvin, sen kokonaisarvo on enemmän kuin osiensa summa.

Vaikka olen sekä opiskellut että opettanut paljon viestintää ja vuorovaikutustaitoja, en ollut koskaan tullut ajatelleeksi, miten paljon pelkkä katse voi kertoa. Sain kesällä viettää usean päivän jakson läheisen saattohoituhuoneessa. Hänellä ei ollut enää muita kommunikointikeinoja jäljellä kuin katse. Katseesta pystyi päättelemään, milloin oli voimia kuunnella yhteisten elämäkokemusten muistelu tai kuunnella musiikkia. Katse kertoi myös sen, jos oli aika pyytää lisää kipulääkettä. Loppua kohden olikin yhä useammin aika vain olla yhdessä hiljaa tai vain levätä.

Suomi täyttää 100 vuotta. Juhlavuoden teema Yhdessä on mielestäni aivan oivallinen valinta. Yksikään yksilö tai ihmisryhmä ei voi toimia Suomessa yksin. Yhteistyö ja yhteen hii-

leen puhaltaminen tarkoittaa kuitenkin usein ponnistelua ja ennen kaikkea toisten etujen asettamista omien edelle. Lisäksi juhluvuoden teema haastaa mielestäni pohtimaan sitä, keitä ovat ne kumppanit, joiden kanssa meidän on tärkeää toimia yhdessä. Mistä löydämme ne uudet tahot, joiden kanssa tehtävä yhteistyö tuottaa tulosta yhteisömme, suomalaisten ja Suomen parhaaksi? Vakiintuneiden yhteistyötahojen lisäksi olisi varmasti löydettävissä myös ihan uusia toimijoita.

Toivotan kaikille Latso Diives-lehden lukijoille hyvää 100-vuotiaan Suomen itsenäisyyspäivää! Yhdessä olemme enemmän – tulevaisuudesakin. ♦

Leena Nissilä
Kirjoittaja on opetusneuvos ja yksikön päällikkö Opetushallituksessa.

◀ *Suomi toisena kielenä -opettajien yhdistyksen kunniajäsenen opetusneuvos Leena Nissilä ja Suomi toisena kielenä vuoden 2017 opettaja, lehtori Kristiina Kuparinen, Laurea-ammattikorkeakoulu*
Kuva: Opetushallitus

Tyrmää tekstimörkö! *

Marjo Pajunen opiskelee parhaillaan Tampereen yliopistossa äidinkielen ja kirjallisuuden opettajaksi. Erityisesti häntä kiinnostaa suomen kielen opetus toisena kielenä sekä kirjallisuuden monipuolinen hyödyntäminen opetuksessa. Myös kielenhuolto on lähellä hänen sydäntään. Kesän 2017 hän työskenteli korkeakouluharjoittelijana Opetushallituksessa.

ABC. Kaikki alkaa aakkosista. Myös ihmisen opinpolku alkaa aakkosista, koska koulun opetus perustuu kirjaimille ja niistä kudotuille teksteille. Oikeastaan koko nyky-yhteiskunnan toiminta on erilaisten kirjainjonojen ja niiden merkitysketjujen pyörittämistä. Maailma on täynnä tekstiä. Elämä on paljolti tekstien lukemista ja tuottamista.

Ilman luku- ja kirjoitustaitoa ei maailmassa enää pärjää. Ihmisen käytännön arki vaatii monesti kanssakäymistä tekstien kanssa – ja usein täysin huomaamatta. Tekstit ovat melkein pä erottamaton osa elämää. Tekstejä luetaan kummemmin ajattelematta jatkuvasti esimerkiksi kännyköistä, televisioruuduista, katumainoksista ja maitopurkin kyljestä. Niitä myös luodaan itse: oli kyseessä sitten ostoslista, tekstiviesti, veroilmoitus tai pöytälaatikkoromaani, ne ovat kaikki tekstejä.

Koska tekstit ovat niin oleellinen osa ihmisten kanssakäymistä ja elinympäristöä, ei ole yhdentekevää, kuinka osaa lukea ja kirjoittaa. Taitoja kannattaa harjoittaa ja kehittää koko ajan, sillä liian hyväksi lukijaksi tai kirjoittajaksi ei voi tulla. Luetun ymmärtäminen on tärkeää, koska esimerkiksi monet suoraan arkeen vaikuttavat asiat hoidetaan teksteillä.

Jollei ymmärrä, mitä käyttöohjeissa lukee, voi uuden kodinkoneen käyttöönotto osoittautua hankalaksi. Jollei ymmärrä, mitä lainan sopimusehdoissa lukee, voi olla täysin lainanantajan vietävissä. Jollei ymmärrä, mistä hallituksen ajamissa uudistuksissa on kyse, voi huomata pian omien etuuksiensa hupenevan. Tekstien tulkinta ja niiden merkityksen sisäistäminen on tärkeää paitsi käytännön elämässä niin myös yleisemmin omien oikeuksien toteutumisessa, vaikuttamisessa ja päätöksenteossa. Ihminen on täysin muiden talutusnuorassa, jos hänellä ei ole kykyä tai kiinnostusta keskittyä lukemiseen.

Edellä mainittu pätee myös kirjoittamiseen. Kirjoittamisen laatu vaikuttaa automaattisesti siihen, millaisen kuvan antaa itsestään muille. Kirjoituksen pitää olla ymmärrettävää, jotta saa asiansa perille. Kirjoituksen pitää olla johdonmukaista, jotta lukija voi vaivatta seurata kirjoittajan ajatuksenjuoksua. Kirjoituksen pitää olla myös oikeakielistä, jos haluaa antaa itsestään fiksun ja osavan kuvan. Oikeinkirjoitus ei ole aina helppoa, ja virheitä tekee joskus jokainen. Kuitenkin tahallinen välinpitämättömyys kieltä kohtaan on sellaista, josta kannattaa hankkiutua eroon.

Nykypäivänä ihmistä voi olla vaikea ottaa vakavasti, jos hän ei osaa kirjoittaa edes pääosin oikein. Pilkkuvirheet ovat pienin murhe, jos ei osaa muodostaa kokonaista virkettä tai kirjoittaa yhdyssanoja säännönmukaisesti. Oikeinkirjoitus on myös muiden huomioon ottamista. Oikein kirjoitettu ja ajatuksella jäsennelty teksti on helppolukuista ja säästää vastaanottajan aikaa (ja hermoja), eikä vie huomiota pois asiasta, jota viestillä yritetään ilmaista.

Tekstit ovat kuitenkin paljon muutakin kuin vain luettua tai kirjoitettua kieltä. Tämän vuoksi perusopetuksen opetussuunnitelmassa puhutaan monilukutaidosta. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja. Siihen sisältyvät kirjoitetun, painetun ja digitaalisen tekstin hallinnan lisäksi esimerkiksi kuvanlukutaito sekä puhutun ja audiovisuaalisen tekstin lukutaito. Puhutulla tekstillä voidaan viitata tavalliseen arkikeskusteluun tai vaikkapa äänikirjaan, ja audiovisuaalinen teksti voi olla esimerkiksi ulkomaisen tv-ohjelman tekstitys.

Monilukutaitoon kuuluu keskeisesti myös kriittinen lukutaito. Kriittinen lukutaito on erityisen tärkeää

tänä päivänä, kun median eri viestintäkanavat tuottavat jatkuvasti silmät ja korvat täyteen mitä erilaisimpia tekstejä. Mediaan kuuluvat perinteinen printtimedia sanoma- ja päivälehtineen, radio ja televisio sekä yhä enenevässä määrin internet verkkosivuineen ja kännykkään ladattavine uutisapplikaatioineen. Myös sosiaalinen media on nostanut profiliaan varteenotettavana viestintäkanavana. Koska erilaista tietoa tuuppaa tätä nykyä joka tuutista, on tärkeää oppia tunnistamaan, millaisiin lähteisiin luottaa ja millaisiin ei. Kyky lähdekritiikkiin on nykyisin jokamiehentaito. Ei kannata täysin purematta niellä kaikkea mitä lukee, näkee tai kuulee. Kun nyt valtakunnanmedian tasolla todetaan, että maailmassa on siirrytty ”totuudenjälkeiseen aikaan”, voi olla syytä tarkastella myös mediaa entistä kriittisemmällä silmällä. Puhumattakaan sitten esimerkiksi sosiaalisen median suoltamista sisällöistä – motiivit juttujen takana voivat olla moninaisia. Vaino-

harhaiseksi ei liene syytä ryhtyä, mutta asia on hyvä pitää mielessä.

Yksi erinomainen keino kehittää omaa luku- ja kirjoitustaitoa on lukea kirjallisuutta. Tietokirjallisuutta lukemalla voi luonnollisesti lisätä tietoutta erilaisista ilmiöistä sekä suhteista eri asioiden välillä, mutta kaunokirjallisuudestakin voi oppia kaikenlaista. Kaunokirjallisia teoksia, kuten runoja tai romaaneja, lukemalla voi laajentaa sanavarastoaan, omaksua uusia ilmaisemisen tapoja sekä kehittää mielikuvitusta. Kaunokirjallisten hahmojen tarinoinhin uppoutumalla voi alkaa ymmärtää sellaisia ihmiselämän asioita, jotka eivät todellisessa maailmassa koskettaisi lainkaan. Toisen asemaan asettuminen ja tunnetilojen läpikäyminen voivat heijastua myös oikeaan arkeen. Kaunokirjallisuuden kautta voi käsitellä elämän hyviä mutta myös ikäviä asioita turvallisesti mielikuvien kautta. Käytännössä lukuharrastuksen kautta oppii ainakin keskittymään pitkäjänteisesti erilaisiin teksteihin. Myös

tulkittamisen taito kehittyy – taito, jota tarvitaan joskus myös käytännössä vaikkapa käyttöohjeiden tavaamisessa.

Vaikka tekstien runsaus ja kaikkivoipaisuus voivat aika ajoin hämentää, on resepti niiden haltuun ottamiseen loppujen lopuksi yksinkertainen. Lukutaito laajenee ja syvenee parhaiten lukemalla sitkeästi monenlaisia tekstejä. Kirjoitustaidot kehittyvät puolestaan säännöllisellä kirjoittamisella ja soveltamalla luettuja tekstejä omaan käytännön tuottamiseen. Median välittämiä tekstejä ja kuvia kannattaa tarkastella sopivan kriittisten kiikareiden läpi. Teksteillä on valtaa ja vaikutusta, mutta mitään mörköä ei niistä kannata itselleen luoda – ovathan ne loppujen lopuksi vain keksityistä merkeistä tehtyjä kudel-mia, aakkosia aakkosten perään. ♦

**Tekstimörkö = virheellinen näkemys tekstien tylsyydestä, turhuudesta ja tuskallisuudesta.*

Juttusarjassa tapaamme kansanedustajia kahvilla. Kahvittelun lomassa keskustellaan ohikulkeva hetki tekemisestä, tahtomisesta ja elämästä.

Teksti ja kuva: David Palm

Monimuotoisen perhetaustan omaava Maria Guzenina:

”Ihmisarvon kunnioitus on kadoksissa ajassamme”

Kansanedustaja Maria Guzenina, 48 (SDP), on ollut jo 13 vuotta politiikassa mukana. Yhteiskunnallisen päätöksenteon ja kiireisen arjen vaativista elementeistä huolimatta hän on kyennyt pitämään itsensä aitona ja herkkänä omana itsenään. Hän haluaa kohdata ihmisen ihmisenä, taustasta riippumatta.

S yyskuun säänhaltija lahjoittaa auringonpaisteen, kun tapaan kansanedustaja Maria Guzeninan eduskunnan Pikku Parlamentin kahvilassa. Monipuolisesti politiikan kentällä työskennellyt Maria istuu kansani pöytään, jota koristaa kaksi valkoista kahvikuppia. Olen heti alkuun kiinnostunut siitä, kumman Marian tapaan, yksityisen vai julkisen ihmisen. – Olen oppinut elämän aikana, että mitä aidommin ja johdonmukaisemmin tapaan ihmisen, riippumatta siitä kenet tapaan, sitä helpompi on itse elää. Sen takia en osaa erotella roolejani keskustelutilanteissa, enkä voi olla yhtäkkiä joku toinen. Toki on tilanteita, jossa sitä haluaa suojata enemmän itseään, varsinkin silloin, kun ei tunne tapaamaansa henkilöä. Silloin vahvistan kuuntelijan rooliani ja luotan myös itseni hyvänä ihmistuntijana, hän valottaa vuorovaihtustilanteita. Kahvia siemaillessa ja Mariaa kuunnellessa kiinnitän huomiota hänen lähes terapeuttisen rauhalliseen ja pehmeään ääniseen ilmaisuunsa. Hän kykenee mielenkiintoisella tavalla ensi kohtaamisessa tekemään itsensä luonnollisella tavalla tutun oloi-

sen. Hän jatkaa vielä aiheesta ja haluaa antaa nuoremmille neuvon: – Sen toisiasian piiloteleminen kohtaamisissa, että kaikkea ei voi tietää eikä elämäkokemusta vielä ole, ei hyödytä yhtään ketään. Enemminkin niin, että jos tunnustaa ja uskaltaa avoimesti hyväksyä sen, ettei tiedä kaikkea, saattaa jopa oppia nopeammin.

Yksityisen ja julkisen persoonan pohdintojen jälkeen on luontevaa siirtyä puhumaan puoluekuriin liittyen oman tahdon ja puolueen linjan yhdistämisestä. Mietimme sitä, seuraako esimerkiksi äänestyksissä eettisiä, arvomaailmaan liittyviä ristiriitoja. –Ristiriitoja voisi tulla, jos omat arvot eivät kohtaisi sitä, mitä puolue vie eteenpäin. Olen porukassa, jossa on lähtökohtana ihmisoikeuksien kunnioittaminen, toisen arvostaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen ja heikomman oikeuksien puolustaminen. Se on se pohjavire, joka menee läpileikkaavana myös poliittisessa päätöksenteossa. Pitkään politiikassa olleena minulla on myös sananvaltaa sen suhteen, mitä puolueen linjausten suhteen tapahtuu. Istun puoluehallituksessa, olen puolueen entinen varapuheen-

johtaja ja olen jatkuvasti tekemisissä sen kanssa, miten puoluetta halutaan luotsata tulevaisuuteen. Näen valtavasti tarvetta sille perustyyli, jossa kaikkeen päätöksentekoon sisällytetään ihmisarvon kunnioitus. Tämä piirre on pelottavan paljon kadoksissa ajassamme, kokee aikanaan peruspalveluministerinäkin toiminut Maria.

Selviytymistarina taustalla

Maria omaa monimuotoisen perhetaustan ja haastavan lapsuuden. Hänen äitinsä on venäläinen maahanmuuttaja ja Suomessa syntyneen isän sukujuuret menevät Saksaan. Maria kasvoi äitinsä kanssa köyhässä yksinhuoltajaperheessä ja kuuli usein kylällä solvauksia puhuessaan venäjää äitinsä kanssa. – Minulle venäjän kieli oli vain tapa kommunikoida äidin kanssa, yksi kieli muiden joukossa, eikä siihen liittynyt sen kummempaa identiteettitilatausta. Kun minulle sanottiin että ”ryssä, mene kotiin!”, niin ihmettelin äidille, että mihin ihmeen kotiin. Maria näki kotonaan lapsena myös äärimmäisen rankkaa väkivaltaa. – Koen, että vaikeassa elämäntilanteessa kylä kannatteli kuitenkin lastaan, kasvoin kirjastossa ja opettajat kohtelivat minua todella ihanasti. En olisi sama ihminen ilman tuon modernin kyläyhteisön tukea. Yhteiskunta ja sosiaalinen ”pöhinä” oli juuri siinä tilanteessa ja tarpeessa läsnä ja se oli valtava lahja minulle, Nurmijärven Klaukkalassa lapsuuten-
sa kasvanut Maria kuvailee hienoa selviytymistarinaansa. Pöydän ohi kulkee

kansanedustajia, tuttuja kasvoja mediasta. Kahvilamiljöössä on sille tyypillistä hillittyä ja korvalle kivaa puheensoriinaa, jota myös meidän tapaamisemme osaltaan tuottaa. Marialla on tietysti tavalla vangitseva tapa jäsentää asioita ja huomaan keskustelun lomassa unohtavani välillä edessäni olevan kahvikupin. Marialla on monimuotoinen perhetausta ja siirrymme keskustelussa pohtimaan identiteettiasioita. Olen kiinnostunut siitä, minkä identiteetin kautta Maria katselee maailmaa ja ympäröivää todellisuutta. –Se, että on perhetaustaltaan monimuotoinen, matkustanut valtavasti ja ollut valtavan utelias ympäröivää maailmaa kohtaan, on johtanut siihen, että koen olevani ylpeästi suomalainen, mutta samaan aikaan en osaa sitoa identiteettiäni kansallisrajoihin. Puhuin lapsena puhtaasti venäjää ja kirkkaasti suomea, samoin kuin täysi-ikäisyyden kynnyksellä oleva poikani, jolla on britti-isä, puhuu puhdasta englantia ja puhdasta suomea. Minun kohdalla kieli on enemmänkin ollut kommunikointiväline kuin identiteetin rakentaja. Se minkä väriset silmät tai ihonväri meillä on, ei kerro meistä mitään. Lapsuuden kokemukset ovat kouluneet minua niin, etten katso ihmistä kielen, ihonvärin, uskonnon tai minkään muun kautta, vaan pyrin aina katsomaan silmiin ja yritän sieltä onkia luonteen eri ominaisuuksia, eduskunnan Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja kertoo.

Monipuolinen ja rikas arvomaailma

Marian poikkeuksellinen läsnäolo, kyky olla tässä ja nyt, tekee keskustelusta miellyttävän kokemuksen. Hän kertoo liikuttuvansa arjessa joka päivä monenlaisista asioista. Se ei tarkoita hänen mukaansa aina valtavaa emotionaalista tunnemyrskyä, vaan se voi olla myös kiitollisuuden tunnetta pienistä asioista, jotka tulevat arjessa vastaan. Koen hänestä huokuvan rauhaa ja levollisuutta. Mariassa on vahvaa tunnelman luojaan karismaa. Se herättää kiinnostumaan, minkälainen arvomaailma ja arvostuksen kohteet ovat

persoonan taustalla. Ihan ensimmäisenä Maria mainitsee suomalaisen luonnon. –Aivan liian vähän tiedostetaan, miten valtavan energisoiva, kaunis ja runsasmuotoinen meidän luonto on. Meidän pitää opettaa lapset kiipeilemään puissa, kulkemaan metsäpoluilla ja poikkeamaan niiltä, syömään mustikoita mättäiltä, keräämään sienä, tarkkailemaan ympäristöä. Se on valtaisa kokemus ja sielua eheyttävää. Maria haluaa muistuttaa, miten harvaan asutussa maassa jokaisen suomalaisen läheltä löytyy metsä ja luonto. –Helsingin keskustasta ei tarvitse paljon kulkea, kun löydämme luonnon ja jo Espooseen mentäessä tulee vastaa jopa erämaat, järvet ja eläinten tallomat polut, valottaa Maria. Hän näki pari viikkoa sitten ensimmäisen keran Lapissa Tenojoen ja on vieläkin haltioissaan näkemästään. Maria haluaa nostaa myös esiin käsitykset suomalaisista ihmisistä. –Toisin kuin suomalaisista puhutaan itseensä käpertyvinä ja omistaan asioista huolehtivina, niin olen kokenut asian toisin. Itseasiassa kun koetaan, että yhteiskunnassa on aidosti isoa huolta, niin meidän kootaan joukkomme ja lähdetään auttamaan. Se näkyy erilaisissa keräyksissä, hyvässä tahdossa ja haluna olla hyvä ihminen. Kaikki eivät tiedä, miten olla hyvä ja on ihmisiä, jotka eivät osaa ilmaista tunteitaan. Usein myös pelot saattavat ohjata käytöstä. Kyllä siellä pohjalla on kuitenkin hyvä liekki meissä kaikissa ja kun suomalainen avautuu, niin sieltä tulee esiin ihania persoonia, jotka haluavat itselleen ja läheisille onnellisuutta. Samoin he haluavat löytää keinoja, miten elämästä voisi selvitä kunnialla, Maria analysoi ja lisää, että aiheesta pitäisi puhua paljon enemmän kansallisylypeyttä kohottavalla tavalla. –Toisin kuin luullaan, että pitäisi olla jatkuvalla puolustuskannalla ja varautunut, niin luotetaan siihen, että muutkin ovat samanlaisia kuin sinä ja haluavat lopujen lopuksi samaa hyvää.

Maria haluaa myös nostaa esiin suomalaiset nuoret. –Meillä on aivan valtava voimavara suomalaisissa nuor-

riissa, jotka eivät ole vielä ennakkoluuloilla pois pilattuina. Nuoret ovat kielitaitoisia, he saavat tietoa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Maria on iloinen myös yleisesti ottaen tiedosta, jota on Suomessa saatavana tasapuolisesti kaikille. Hän näkee, että nuoret oppivat ajattelemaan omilla aivoillaan. –Nuoret elävät avoimessa maailmassa ja ovat enimmiltään pois siitä ennakkoluulojen kuplasta, jossa heidän omat vanhemmat ovat saattaneet kasvaa. Nuorissa on valtava ymmärrys ja suvaitsevaisuus ja he kykenevät näkemään useimmiten taustan sijasta ihmisen. Maailma muuttuu hitaasti, mutta se uudistuu aina sukupolvi sukupolvelta, Maria kuvaa uskoaan tuleviin sukupolviin.

Kahvikupit alkavat olla tyhjiä ja haastattelu on loppumassa. Minun on vielä kysyttävä Marialta lopuksi, mikä elämässä on tärkeää. Hänellä on siihen välittömästi vastaus. –Rakkaus.

Siihen sanaan on hyvä päättää lämmin kohtaaminen. ♦

*Terveystieteiden
Terveystieteiden
Terveystieteiden*

TILLSAMMANS

suomifinland100.fi

TASAVALLAN PRESIDENTIN TERVEHDYS

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuotta juhlimaan tänä vuonna monin eri tavoin ympäri Suomea. Satavuotiasta itsenäisyyttämme kelpaakin juhlia: Suomi on melkein millä tahansa kansainvälisellä vertailulla mitattuna maailman kärkeä, kun mitataan hyviä asioita ja ominaisuuksia. Helpolla nykyistä asemaa ei ole saavutettu, se on hyvä muistaa juhlinnan keskellä.

Suomi on suomalaisuudessaan kovin moninainen. Suomalaisuuden juuret ovat vielä huomattavasti itsenäistä aikaamme pidemmällä. Suomen romanienkin tarina osana suomalaista yhteisöä juontaa jo 500 vuoden taakse – siksi romanien osallisuus Suomen historiassa ja yhteiskunnassa voisi olla vielä paremmin tunnettua.

Kotimaani ompi Suomi – romanit 500 vuotta 100-vuotisessa Suomessa -hankkeen avulla halutaan tuoda esille tätä yhteistä historiaamme ja sitä, että vaikka romaniyhteisöllä on oma kulttuurinsa, ovat he kuitenkin vahvasti suomalaisia. Esimerkiksi kiitos Suomen itsenäisyyden säilyttämisestä kuuluu yhtälailla romaneille, sillä yhteisessä rintamassa talvi- ja jatkosodissa on taisteltu Suomen itsenäisyyden puolesta.

Suomi on iso maa ja niin sen sisälle mahtuu koko joukko erilaisia suomalaisia. Itsenäisyyden juhlavuosi onkin meidän kaikkien suomalaisten ja Suomen ystävien yhteinen merkkihetki. Se on mahdollisuus syventää tuntemusta omaan historiaamme ja sitä kautta ottaa myös katsetta jo itsenäisyytemme toiselle vuosisadalle.

Toivotan kaikille läsnäolijoille hyvää romanien kansallispäivää sekä mieleenpainuvia musiikkielämyksiä Mustalaismusiikin kuninkaat ja kuningattaret -konsertissa. Ja tietenkin haluan toivottaa kaikille läsnäolijoille erinomaisen hyvää Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuotta!

Sauli Niinistö
Tasavallan presidentti
*Kotimaani ompi Suomi – Romanit 500 vuotta 100-vuotisessa Suomessa
-hankkeen suojelija*

Tervehdys luettiin 8.4.2017 Kulttuuritalolla Helsingissä.

Teksti: Merts Ärling Kuvat: Jonne Heinonen

Hyppysellinen vanhaa ja kourallinen uutta – positiivista romanitietoutta 100-vuotiaalle Suomelle

Kotimaani omi Suomi - Romanit 500 vuotta 100-vuotisessa Suomessa -hankekokonaisuus aloitti näyttävästi monitaidetapahtumalla Kulttuuritalolla romanien kansallispäivänä 8.4. Romanien kansallispäivän ilmaistapahtumassa vierailija pääsi ihastelemaan romanitaustaisten taiteilijoiden teoksia kuten taidemaalari **Keijo Lindsrömin** öljyvärimaalauksia, **Hilkka Lindgrenin** ”Yli vuorien” -näyttelyä sekä osaa **Veijo Baltzarin** maailmankiertueelle matkaavasta ”Miranda”-näyttelystä sekä suuren suosion saavuttanutta **Irmeli Huhtalan** ”Romanikuvat mainoksissa” -näyttelyä.

Näyttelyjen lomassa oli mahdollisuus tutustua myös hallitsevan ravikuninkaan **Vitterin** saavutuksiin ja sen omistajiin ja valmentajaan. Oman pikantin erikoisuutensa toi mahdol-

lisuus perehtyä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Kansallisarkiston romaneihin liittyvän kokoelman aineistoon. Aineettoman kulttuuriperinnön merkityksestä kertoi Museoviraston koordinaattori **Leena Marsio**. Vierailijat saattoivat tutustua myös Maailman musiikin keskus ry:n levykaupan romanimusiikin tarjontaan. Taidetapahtumassa esiteltiin laajasti palkitun ranskalaisen kirjailijan **Paola Piganin** romaneista kertova esikoisteos *N’entre pas dans mon âme avec les chaussures* (Ranska 2013), *Älä astu sieluuni kengät jalassa* (Aviador kustannus).

Päivän aikana kuultiin myös tärkeä puheenvuoro romanitaiteilijuu-desta mustalaistaitelija, kulttuurineuvos **Veijo Baltzarin** kertomana. Romanien osallisuudesta suomalaiseseen kevyeen musiikkiin kertoi Yleis-

radion toimittaja-tuottaja **Pekka Laine**. Aineettoman kulttuuriperinnön saralta nousivat esille romanien käsityöperinne ja romanimusiikki. Museoviraston koordinaattori **Leena Marsio** haastatteli **Miranda Valeriusta** romanien käsityöperinteestä ja nuorta kitarataituri **Viki Baltzaria** romanimusiikin opiskelusta. Upeaa juhlaa siivittivät elävät gypsy rhythm -soundit **Allan Bollströmin** ja Viki Baltzarin esittäminä. Heidän taidokasta kitaransoittoaan saatiin kuulla myös päälavalla illan konsertissa.

Päivän monitaidekokonaisuuden kautta tulikin uudella tavalla esiin, kuinka rikas ja laaja taideosaaminen romaniyhteisössä on, ja kuinka moneen asiaan romanitaide ja romaneiden tekemä taide onkaan suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttanut.

◀ Orkestra Suona Lähetyš

▶ Dimitri Keiski

▲ Tenho Gren

Romanimusiikkia rockista hengellisiin balladeihin

Romanien kansallispäivän juhlakonsertin avasi Taiteen edistämiskeskuksen kehittämispäällikkö **Eva-Maria Hakola**, joka puheessaan korosti taiteiden hyvinvoinnin merkitystä ihmisen elämälle. Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** lähetti myös lämpimän tervehdyksen romanien kansallispäivän kunniaksi. Tasavallan presidentin tervehdyksen luki **Satu Blomerus** Opetushallituksesta.

Kaksiosaisen konsertin musiikillinen anti oli kerrassaan ennenkuulumatonta. Nopeat tempovaihtelut, räiskyvät rytmit ja kaihoiset laulun tulkinnat ovat mustalaismusiikin kokijalle tunnusomaisia havaintoja. Konsertin kutsuttuna ystävänä esiintyi suomalaisten sydämiin itsensä laulanut **Samuli Edelman**, joka lauloi myös romanikielisen laulun. Lavalla kuultiin myös suuren yleisön valitsemaa tangokuningasta, tangoprinsssi **Leif Lindemania**, mestarikansanlaulaja **Hilja Grönforsia** ja Ruotsin True talent -voittajaa **Dimitri Keiskiä**, mustan gospelin taitajaa **Tenho Greniä** Ruotsista, rap-artisti

Bullea sekä hengellisen musiikin tuloksijaa **Anita Lindgreniä**. Ainutkertaisen konsertin orkesterina taituroi Ourvision voittaja Orkestra Suona Lähetyš pohjoismaisittain täydennetyillä musikanteilla. Konserttia kunniotti läsnäolollaan presidentti **Tarja Halonen** puolisonsa professori **Pentti Arajärven** kanssa sekä Yhdysvaltain konsulaatin asiainhoitaja **Donna Welton**. Kotimaani on Suomi – Romanit 500 vuotta 100-vuotisessa Suomessa -hankkeen aloitustapahtuman tilaisuudet keräsivät kaiken kaikkiaan 1486 kävijää ympäri Suomen.

Iso päätöstilaisuus Oulussa 2.11.2017

Syksyn aikana kolmiosaisen tapahtumakokonaisuuden työpajat ja viranomaistapaamiset jalkautuvat kuuteen eri kaupunkiin Suomessa: Jyväskylään, Kajaaniin, Kuopioon, Ouluun, Tampereelle ja Vantaalle, vieden osallistavaa ja toiminnallista romanitietoutta alueiden peruskouluihin sekä paikallisille viranomaisille. Tietoudessa painotetaan monipuolista osaamista ja sen mukanaan tuomia mahdollisuuksia, joita romanityhteisössä on – meillä kai-

killä suomalaisilla on enemmän samantaisuutta kuin erilaisuutta ja yhteistä enemmän kuin eroja.

Työpajojen ja viranomaistapaamisten yhteydessä Opetushallituksen romaniväestön koulutustiimi järjestää myös paikkakunnilla romaniperheiden kuulemistilaisuuksia, joiden tarkoituksena on keskustella avoimesti koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvistä asioista. Keskustelutilaisuudet romaniperheille kuuluvat Opetushallituksen vuonna 2016 julkaiseman selvityksen ”Katsaus aikuisten romanien koulutustaustoihin” toimenpideohjelmaan. Tilaisuudet järjestetään iltaisin, että mahdollisimman moni voisi osallistua niihin.

Kaiken toiminnan perustana on romanien oman äänen kuuluminen ja heidän toimijuutensa myös koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä asioissa. Koulutuksen kehittämisvirastona Opetushallituksella on näiden keskustelutilaisuuksien puitteissa mahdollisuus saada ensiarvoisen tärkeää tietoa romanien koulutuksen kehittämistarpeista ja onnistuneista ratkaisuista aina

peruskoulusta akateemisiin opintoihin asti. - Aito paikkakuntakohtainen palaute on parasta motivointia ja voimavaraa työllemme, toteavat opetusneuvos **Susanna Rajala** ja asiantuntija Satu Blomerus Opetushallituksen romaniväestön koulutustiimistä.

Kotimaani ompi Suomi -hankkeen päätöstapahtuma järjestetään Oulussa Pohjankartanon koululla 2.11.2017 yhteistyössä Oulussa paikallisesti perustetun tuotantotiimin kanssa. Tiimiin kuuluvat **Juha Hänninen (pj), Tanja Yrttiaho-Lindgren, Henri Huuromonen, Sari Lahdenperä, Hanna Määttä, Sonja Valentin, Jaana Pasma, Jaana Pirinen ja Raimo Salo**. Tarjolla on Mahdollisuuksien päivä -koulutus ja työllisyysmessut, jonka konseptista vastaa Diakoniammattikorkeakoulu Oy sekä Taiteen edistämiskeskus. Koulutus ja työllisyysmessujen jälkeen on mahdollisuus osallistua konserttielämykseen klo 19:00. Mustalaismusiikin virtuoosit -konsertissa on esillä romanimuusikoiden osaaminen kirkkaimmassa valokeilassa. Messut sekä konsertti ovat kaikille avoimia tilaisuuksia, joihin on vapaa sisäänpääsy. Niiden

tapahtumapaikkana on Pohjankartanon koulu, osoitteessa Leevi Madetojan katu 1 Oulu.

Tasavallan presidentti suojelee Kotimaani ompi Suomi – Romanit 500 vuotta 100-vuotisessa Suomessa -hanketta

Kotimaani ompi Suomi -hanke koostuu monen eri toimijan ja yhteistyötahon yhdessä tekemisestä, jossa on hyödynnetty kestävän kehityksen periaatteella synergiaa. Koko hanketta suojelee tasavallan presidentti Sauli Niinistö. Päähankkeen rahoittajana on Suomen kulttuurirahasto.

– Kotimaani ompi Suomi -hanke on ollut oiva sateenvarjohanke, jonka yhteyteen on voitu ottaa mukaan erilaisia toimijoita ja hankkeiden toimintojen osia. Hankkeen kautta on mahdollistettu laaja-alaisesti romaneiden aktiivista osallisuutta ja osallistumista koko hankekokonaisuuden aikana sen kaikilla tasoilla. Yhteistyö on mahdollistanut muun muassa työpajatyöskentelyä viranomaisille, koululaisille ja opiskelijoille sekä romaniperheille.

Kotimaani ompi Suomi -hankkeen työryhmässä ovat mukana ESR-hankkeet Nevo tiia, projektipäällikkö **Merts Ärling** ja Tšetanes naal, projektipäällikkö **Sari Hammar**, Taiteen edistämiskeskus, läänintaiteilija **Mertsi Lindgren**, Aluehallintovirasto, Etelä-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta, erikoissuunnittelija **Malla Laiti**, Suomen romanifoorumi, hanketyöntekijä **Kyösti Florin**, Opetushallitus, romaniväestön koulutustiimi, **Susanna Rajala** ja Satu Blomerus sekä yrittäjä **Tiia Svart** ja kulttuurintuottajaopiskelija **Joni Auvinen**.

– Ja mikä tärkeintä, hankekokonaisuus on pystynyt edistämään yli 40 henkilön suoran työllistymisen hankkeen ulkopuolisille henkilöille ja sen ohella mahdollistanut usean sadan henkilön ja organisaation verkostoitumisen monella eri tasolla. Hanke on vaikuttanut laajaan joukkoon ihmisiä positiivisella romanitietoudella ja toteuttanut kentän osallisuutta. Eikö tämä, jos mikä, ole konkreettista vaikuttavuutta, toteavat lopuksi ”Savu ja Höyry” eli **Merts Ärling** ja **Merts Lindgren**. ♦

Kuvitteellista tosiasiaa - entäpä jos...

Suomalaisten viisisataa vuotta vanha historia Intiassa on vähintäänkin mielenkiintoinen. Outoja vaaleita kulkijoita alkoi ilmestyä pikkuhiljaa 1500-luvun alkupuolella Luoteis-Intian maisemaan. Sisukkuudella ja poikkeuksellisella selviytymistahdolla varustettujen suomalaisten joukkoja ja perhekuntia alkoi kasvavassa määrin näkyä alueella. He toden totta näyttivät erilaisilta ja käyttäytyivät aivan eri tavalla, kuin Intian pääväestö, joka alkoi nopeasti vieroksua tätä pohjoista kansaa. Suomalaiset pukeutuivat aivan eri tavalla ja puhuivat oudonkuuloista kieltä, josta ei voinut ymmärtää sanaakaan. Nämä suomalaisten joukot olivat vaeltaneet satoja vuosia monia eri reittejä läpi Euroopan ja lähteneet pohjoiselta pallonpuoliskolta liikkeelle kulkutautien, luonnonmullistusten, sotien ja paremman toimeentulon takia. Oli selviydyttävä monin eri keinoin, vaikka vastassa oli intialainen yhteiskunta, jonka oli vaikea sietää eritoten ulkomaalaisia ja epäilyttäviä irtolaisia, joiksi suomalaiset katsottiin. Intian valtio päättikin vuonna 1637 säätää tappolain, jonka perusteella suomalaiset määrättiin poistumaan alueelta kolmen kuukauden kuluessa. Mikäli maahan jäi suomalaisia, miehet sai teloittaa ilman oikeusprosessia ja suomalaiset naiset ja lapset tuli karkottaa. Tämä laki oli voimassa aina 1700-luvun puoliväliin saakka, mutta tietojen mukaan suomalaismiehiä ei koskaan tapettu, julmasta laista huolimatta. Suomalaiset hakivat entistä enemmän turvaa oman ryhmänsä sisästä selviytyäkseen.

Suomalaisten irtolaiskulkijoiden sosiaalinen asema Intiassa oli yleisesti ottaen melko heikko. Niinpä heitä, niin kuin muitakin heikompiosaisia, värvättiin sittemmin esimerkiksi eri-

lasiin Intian armeijan tehtäviin. Kiertävinä kulkijoina suomalaisilla oli kuitenkin myös liikkuvuuteen perustuvia erilaisia elinkeinoja, joissa he olivat erityisen taitavia. Näitä olivat muun muassa lasitavarakauppa ja erilaiset hevosten hoitoon liittyvät tehtävät. Suomalaisia otettiin myös intialaisten palvelijoiksi, piioiksi, reingeiksi ja torppareiksi. Suomalaisten joukko Intiassa oli kuitenkin hyvin monimuotoista, jotkut pääsivät porvariasemaan ja kävivät kouluja jo 1700-luvulla. Liikkuvuutensa ja elinkeinojensa takia suomalaiset olivat kuitenkin tiiviissä vuorovaikutuksessa intialaiseen yhteiskuntaan vuosisatojen ajan.

1500-luvulta lähtien karkeasti ottaen ensimmäiset 300 vuotta olivat suomalaisille Intiassa karkotus-, vaino- ja hävittämispoliittikkaa. Heistä haluttiin pääsääntöisesti eroon. Suomalaiset olivat jossain vaiheessa jopa Intian kirkon syrjäntalistalla eivätkä saaneet kirkollisia palveluita. Tämä tarkoitti sitä, että suomalaiset eivät päässeet esimerkiksi siunattuun hautaan. 1800-luvulta aina jopa 1970-luvulle asti suomalaisia yritettiin erilaisten toimien ja lain keinoin sulauttaa intialaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Intialaiset viranomaiset muun muassa pakko-ostaanottivat 1950-luvulta lähtien yli tuhat suomalaislasta intialaisiin lastenkoteihin. He ajattelivat, että kun intialaiset kasvattavat nämä vaaleat lapset, heistä tulisi yhteiskuntakelpoisia. Suomalaisilla ei ollut tähän aikaan Intiassa vielä edes asuntoja, vaan he majoittuivat erilaisiin hyljättyihin parakkeihin, hökkeleihin ja asuivat metsän reunoilla ja jokien laitamilla kyhäilemissään rieputelttaviritelmässä. Köyhyys ja puute olivat jokapäiväisiä vieraita ja selviytyäkseen arjes-

ta piti suomalaisten, kerjuun lisäksi, ajoittain myös tarttua leipään luvatta. Yhteiskunnan kohtelu suomalaisia kohtaan oli huonoa, ihmisarvotonta ja -oikeudetonta. Vahvan identiteetin ja sisun omaavat suomalaiset eivät niskuroimatta suostuneet luopumaan perhe- ja yhteisökeskeisestä arvomaailmastaan ja turvaa tuovasta suomenkielestään, jota ei Intiassa saanut vielä 1970-luvulla edes puhua julkisella paikalla.

Kitka ja voimakas vastakkainasettelu suomalaisten ja intialaisen yhteiskunnan välillä jatkui. Näihin aikoihin jotkut suomalaiset aktiivit olivat ruvenneet jo järjestäytymään perustaen Intiassa erilaisia suomalaisyhdistyksiä. Niiden kautta he toivoivat saavansa intialaiseen järjestelmään sopivaa kuuluvuutta näkökannoilleen asemastaan Intiassa. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten luomien paineiden vaikutuksesta vähemmistöjen oikeuksia alettiin myös Intiassa huomioida eri tavalla. Ihmisoikeuksiin liittyvä vaikuttamistyö suomalaisten aseman parantamiseksi maassa alkoi luoda uudenlaista pohjaa ja muutoksen mahdollisuus tuli näkyväksi. 1970-luvulta 1990-luvulle saakka intialaiset päättivät yrittää tämän sisukkaan selviytyjäryhmän taltuttamista ja yhteiskunnallistamista sosiaali-, koulutus- ja vähemmistöpolitiikan avulla. Suomalaisille ruvettiin vihdoin antamaan asuntoja, jotka mahdollistivat elämän rauhoittumisen ja esimerkiksi suomalaislasten säännöllisen koulunkäynnin Intiassa. Sosiaalipolitiikan tukitoimin ja kasvavan yhteyden turvin, vainotuista suomalaisista tuli pikkuhiljaa kulttuurinen vähemmistöryhmä Intiassa. Vasta 1990-luvun lopussa Intian perustusla-

ki antoi luvan suomalaisille olla suomalaisia, ylläpitää omaa kulttuuriaan ja kieltään. Vuonna 2003 suomalaiset saivat 1930- ja -40 luvun Intian sodissa kaatuneiden ja menehtyneiden muistomerkin Intiaan.

Nykyään suomalaisvähemmistöä arvioidaan olevan Intiassa arviolta noin neljätoista tuhatta, joista Pakistanin puolella on noin neljä tuhatta. 2000-luvulla suomalaisvähemmistö on mennyt harppoen eteenpäin intialaisessa yhteiskunnassa. Koulutustilanne on parantunut huomattavasti suomalaispoliittisen ohjelman ansiosista. Suomalaiset ovat kaupungistuneet ja asettuneet intialaiseen yhteiskuntaan entistä paremmin. Vuoropuhelu sekä avoimuus pääväestön kanssa paranevat pikkuhiljaa. Suomalaisia on koko ajan enemmän Intian työelämässä ja he ovat entistä enemmän itse mukana vaikuttamassa päätöksentekoon heihin liittyvissä asioissa. Nykyiset ja tulevat sukupolvet pääsevät kasvamaan jo enemmän ihmisoi-keuksia ja erilaisuutta kunnioittavassa maassa. Ei suomalaisten suhde intialaisiin ole kuitenkaan vielä aivan kitkaton. Arjessa suomalaiset kokevat yhä rasismia vaaleutensa ja kulttuuritaustansa tähden intialaisten taholla.

Katukuvassa pääväestöstä selvästi erottuvat suomalaiset kuulevat yhä Delhin kaduilla haukkumasanoja ja syytöksiä. Intialaisessa kaupassa suomalainen saattaa hyvinkin saada peräänsä vartijan ostoksia tehdessään. Jos esimerkiksi puhelinhaastattelussa suomalaiselle luvataan työpaikka, ei sitä paikalle tullessa ole enää, kun hakija tunnistetaan ulkonäön tai tyyppillisen härmäläisen pukeutumisen takia suomalaiseksi. Jos intialaiset kuulevat sukunimen ”Virtanen”, heille saattaa tulla vahva mielikuva epärehellisestä suomalaisesta, jota ei kannata palkata.

Yhtä kaikki, suomalaisvähemmistöllä on hyvät edellytykset tänä päivänä Intiassa viedä elämänsä eteenpäin. Kaikki riippuu pitkälle suomalaisten omasta tahdosta asettua intialaiseen yhteiskuntaan ja ympäristöön. Eikä se tarkoita perimänsä kieltämistä tai luopumista suomalaisesta, itselleen tärkeästä kulttuurista. Suomalaisten historia Intiassa on ollut hyvin monimuotoinen vuosisatojen aikana. Valitettavasti siihen on liittynyt vahvaa ja järjestelmällistä syrjintää ja räikeitä ihmisoikeusloukkauksia.

Otsikko viittasi kuvitteelliseen tosiasiaan. Mikä tässä tarinassa sitten oli kuvitteellista? Kaikki! Ihan kaikki.

Eihän kuvatussa tarinassa suomalaisvähemmistön historiasta Intiassa ole itse asiassa sanaakaan totta.

Mikä sitten kirjoituksessa on tosiasiaa? Jos suomalaisvähemmistön paikalla tarinassa olisi romanit ja Intian tilalla Suomi, paljastuu se tosiasia, että romanien viisisataavuotinen historia ja kokemukset täällä Suomessa ovat kutakuinkin samankaltaisia, kuin kuvitteellisen suomalaisvähemmistön kohtalo edellä kirjoitetussa ajatusleikissäni.

Tämän jutun tarkoitus oli tiivistää Suomen romanien historiaa ja näkökulman muuttamisen avulla saada lukija miettimään asiaa uudessa valossa. Kyky muuttaa asenteitaan ja vaihtaa näkökulmaa on merkki ihmisen henkisestä joustavuudesta. Mielen sopeutumiskyky taas auttaa monissa arjen elämäntilanteissa. Erilaisten etnisten vähemmistöryhmien historian tunteminen on arvokasta ravintoa ihmisen ymmärrykselle. Ymmärryksen kasvun kautta ihminen pystyy ajattelemaan, asennoitumaan ja toimimaan uudella tavalla. ♦

Lähteet:

<http://www.romanit.fi/>

<https://www.romanifoorumi.fi/>

Romaninuoren näkökulma 100-vuotiaaseen Suomeen

*”Mä olen aina asunut
Itä-Helsingissä, nää on mun huudit
ja täällä mä viihdyn!”*

Muallakin on tullut käytyä, mutta tunnen oloni kotoisaksi vasta Helsingin rajojen sisäpuolella. Identiteetiltäni olen vahvasti suomalainen. Olen myös vahvasti romani. Tarkemmin ajateltuna minä olen itähelsinkiläinen, suomalainen, suomenromani. Kaikki nämä ovat vahva osa identiteettiäni, eikä mikään niistä sulje toistaan pois. Romaniuteni näkyy ulkonäön lisäksi kotona opituissa romanikielessä ja tavoissa. Tavoilla tarkoitan romanien sisäistä tapakulttuuria, mutta myös perushyviä käytöstapoja, esimerkiksi vanhempien ihmisten teittelyä, joka ei koske vain romanivanhuksia. Toki hyvät käytöstavat ovat asia, joka varmasti opetetaan muissakin kodeissa ja vanhempien ihmisten teittelyhän on ollut osa suomalaista tapakulttuuria ennen vanhaan.

Vahva suomalainen identiteettini näkyy muun muassa silloin, kun astun Ateneumiin ja olen kansallistaitelijoidemme teoksien ympäröimänä. Tuo on miltei pyhä hetki minulle, kun

saan viettää aikaa Simbergin, Gallen-Kallelan ja Järnefeltin mestariteoksien äärellä.

Kun Suomi voitti jääkiekon maailmanmestaruuden, olin juhlimassa sitä torilla muiden suomalaisten kanssa. Samoin olin juhlimassa leijonien kotiinpaluuta samassa paikassa. Tusin suurta ylpeyttä suomalaisuudestani silloin, kun Martti Ahtisaari sai Nobelin rauhanpalkinnon. Nämä olivat mielestäni hienoja hetkiä.

Jotkut yrittävät vieläkin kyseenalaistaa meidän suomalaista identiteettiämme. Minun sukuni juuret ovat pitkän ajan olleet Suomessa. Minä olen asunut aina Suomessa. Mielestäni on siis itsestään selvää, että olen identiteetiltäni suomalainen. Me romanit olemme jakaneet samat kokemukset valtaväestön kanssa sodista lamaan saakka. Yhteisestä historiastamme huolimatta, Suomen romanien asema yhteiskunnassamme on aina ollut heikompi.

Heikompi asema yhteiskunnassa ja vahvat ennakkoluulot, eivät ole

tehneet romanien elämästä ruusuilla tanssimista. Mutta aina on Suomessa ollut niitä yksilöitä, jotka ovat auttaneet ja välittäneet romaneista. Jos näitä ihmisiä ei olisi ollut, niin olisivatko romanit selvinneet esimerkiksi 40-luvulta tähän päivään asti. Apu on

ollut ennen vanhaan katon tarjoamista pään päälle ja ruoka-apua. Nuo välittävät ja auttavat ihmiset eivät ole hävinneet yhteiskunnastamme, avun tarve on vaan nykyisin erilainen.

Minä olen ylpeä Suomen romani, joka nautin suomalaisesta taiteesta, ihailen upean pääkaupunkimme taidokasta arkkitehtuuria, ja olen ehkä jopa hieman ylpeä Suomen saavutuksista. ♦

Kirjoittaja työskentelee Nevo tiija-hankkeessa Vantaalla

Kun Suomeen
luotiin
kuvataide

Köyhässä, mutta autonomisessa Suomessa tehtiin pääosin 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla valtava ponnistus, kun kulttuurillemme kehitettiin konkreettisia rakenteita. Vain muutaman vuosikymmenen aikana maahamme rakennettiin suuri määrä kansallisia laitoksia, muun muassa Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Kansalliskallio (Ateneum), Kansallismuseo ja Kansallisteatteri. Kansallisvaltio eli haaveissa, vaikka itsenäisyys toteutuikin vasta 1917.

ka voimavarat olivat pienet, Suomeen haluttiin luoda korkeatasoista kuvataidetta, joka osoittaisi autonomisen Suomen olevan sivistynyt. Taidekokoelmille ja -koulutukselle etsittiin mallia muualta Euroopasta, etenkin Pohjoismaista. Taideyhdistyksen piirustus-kouluissa, Turussa ja Helsingissä, oli alkuajoina muutamia kymmeniä opiskelijoita. Kaikki oli pienimuotoista, mutta aivan toisella tavoin suunnitelmallista kuin koskaan aiemmin. Tähän asti Suomessa oli toiminut vain muutamia ulkomailla, lähinnä Tukholmassa tai Pietarissa, koulutuksensa saaneita kuvataiteilijoita.

sa aktiivisia lehtikirjoittajia. He sivisivät harvoja lukevia kansalaisiamme vielä harvempien taiteilijoidemme edesottamuksista maailmalla. Topelius kirjoitti hyvántahtoisia ja kannustavia taideartikkeita, Cygnaeus puolestaan etsi uupumatta suomalaisia ”neroja”, ja panosti jopa naistaiteilijoiden koulutuksen tukemiseen, kun taas Estlander istutti muun muassa taideteollista ajattelua maahamme. Estlanderin työn tuloksena pidetäänkin Ateneumia, jossa kuvataide ja taideteollisuus yhdistyivät – aluksi kuvataiteilijoiden kauhuksi.

Suomen taideyhdistyksen järjestämässä näyttelyissä oli kahden ensimmäisen vuosikymmen aikana vuosittain noin 70 teosta. Näyttelyihin tutustuva yleisö ei ylittänyt tuhatrajaa ennen 1850-luvun loppua. Vaikka näytteille asettavia taiteilijoita oli vähän, näkyi taideyhdistyksen vuosinäyttelyissä myös naistaiteilijoiden panos. Sivistyneiden perheiden tyttöjen koulutukseen oli toki Euroo-

passa aina kuulunut jonkinasteinen taidekoulutus (lähinnä piirtäminen, käsityö ja soittotaito), mutta ammatimaiselle taiteilijuudelle on ollut monenlaisia esteitä. Suomen taideyhdistys osti muutamilta naisilta teoksia kokoelmiinsa. Myöskään matka-apurahojen saanti ei ollut naisilta poisuljettua. Esimerkki varhaisesta nais-taiteilijasta on **Victoria Åberg**, joka oli aktiivinen 1850- ja 1860-luvuilla. Samaan aikaan tunnetuimpia taiteilijoitamme olivat eläin- ja maisema-aiheistaan kuuluisiksi tulleet **von Wrightin** veljekset, erityisesti **Magnus** ja **Ferdinand**.

Eräs Suomen taideyhdistyksen tukemista nuorista ”neroista” oli **Werner Holmberg**, joka kouluttautui 1850-luvulla Düsseldorfissa Saksassa. Holmbergin piti oikeastaan lunastaa monenlaisia kansallisia lupauksia, joita Suomen taideyhdistyksen pyrkimykset olivat langettaneet. Düsseldorf toimi myös taiteilijoille taulujen kauppapaikkana, Suomessa toteutunut myynti oli taiteilijoille aivan liian pientä. Kun Holmberg neljän opiskeluvuoden jälkeen palasi Düsseldorfista vuonna 1857, hänen maisemansa olivat kovin saksalaisia. Häneen kiinnitettiin Suomessa huomiota poikkeuksellisen lahjakkuutena, mutta häneltä odotettiin suomalaisia maisemia. Tunnetuimmat maalauksensa Holmberg tuli maalaamaan Pirkanmaalla, erityisesti Kurussa, Ruovedellä ja Virroilla. Hämäläinen maisema avautui tarkan luontokuvauksen kautta. Holmbergin ura katkesi kuitenkin keuhkotautiin alle 30-vuotiaana vuonna 1860. Pettymys Suomen taidepiireissä oli suuri.

Maisemamaalauksen ohella Suomen taideyhdistys kannusti taiteilijoita kansankuvauksen piiriin. Kaikkein arvostetuimmat aiheet löytyisivät kuitenkin historiamaalauksen puolelta. Taidekirjoittelussa näkyi usein toiveita siitä, että suomalaiset taiteilijat löytäisivät hienoja suomalaisia historiallisia aiheita. Näiden taitava käsittely johdaisi arvokkaaseen lopputulokseen.

*Werner Holmberg (1830–1860), Maantie Hämeessä (Helteinen kesäpäivä) 1860
Öljy kankaalle, 88,5 cm x 103,5 cm, Helsingin yliopisto
Talletus Kansallisgalleria / Ateneumin taidemuseo
Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Aaltonen.
<https://www.flickr.com/photos/finnishnationalgallery/>*

*Albert Edelfelt, Lapsen ruumissaatto 1879
Öljy, 120 x 205 cm, Ateneumin taidemuseo*

Ensimmäisiä kansainvälisesti merkittäviä taiteilijoitamme oli **Albert Edelfelt**. Hän opiskeli vuoden Helsingin yliopistossa latinaa, kreikkaa ja historiaa, mutta siirtyi yliopiston piirustussaliin Adolf von Beckerin oppiin. Edelfeltiin kohdistui suomalaisten taidepiirien odotukset historiamaalaukselle, ja hänet lähetettiin Antwerpeniin valtion apurahan turvin vuonna 1873. Edelfeltillä oli mahdollisuus nähdä

italialaista taidetta sekä jatkaa opintojaan Pariisissa, josta tuli 1870-luvulla taiteilijoiden koulutuksen tärkein kaupunki. Ranskaan oli tuolloin kerääntynyt paljon kuvataiteilijoita eri maista opiskelemaan ns. ulkoilmataidetta. Muotia oli nimittäin maalata luonnonvalossa suoraan maalaustelineellä. Aiemmin oli ollut tapana tehdä ensin luonnoksia ja jatkaa näiden työstämistä

tä ateljeessa. Nyt maalaustelineet raa-
hattiin luontoon: rannoille, pelloille ja
puistoihin. Samat taiteilijat ryhtyivät
työstämään aiheitaan myös siellä, mis-
sä ihmiset olivat. Aiheisiin tuli entis-
tä enemmän realistisia piirteitä. Mal-
leiksi päätyi paljon lapsia. Nämä olivat
taiteilijoille halpoja malleja, mutta
eivät aina helpoimpia, koska mallina
istuminen vaati pitkää keskittymistä ja
paikallaan oloa.

Albert Edelfelt ehti tehdä pitkän
ja monipuolisen uran taiteilijana.
Maalaus nimeltä Lapsen ruumissaat-
to vuodelta 1879 kuuluu ulkoilma-
maalauksen piiriin, vaikkei olekaan
suuntauksen tyyli puhdas edusta-
ja. Edelfelt ei nimittäin ole käsitel-
lyt aiheitaan aivan luonnollisesti,
koska hän ei ole varmastikaan maa-
lannut taulua merellä, kuten kuva-
kulma antaa olettaa. Taulu vetoaa
kuitenkin tunteeseen aiheen vuoksi:
saaristolaistalon väki saattaa veneellä
kuolleen lapsen arkkua kirkkomaal-
le. Pariisissa vuoden 1880 Salon-
gissa Edelfeltille myönnettiin tau-
lusta kolmannen luokan mitali.
Hän oli tietävästi ainoa ulkoma-
lainen palkinnonsaaja sinä vuonna.
Suomessakin maalausta kiitettiin,
mutta arkun asento koettiin täällä
epäkunnioittavaksi.

Edelfelt tapasi menestyksen-
sä myötä paljon vaikutusvaltaisia
eurooppalaisia, ja esimerkiksi Venäjän
hoviin hänellä sanotaan olleen erin-
omaiset suhteet. Hänestä tehdyt tut-
kimukset osoittavatkin, että Edelfelt
on ollut yksi tehokkaimpia kulttuuri-
diplomaatteja, joita Suomella on ollut.
Hän oli sivistynyt, kielitaitoinen ja
aina Suomen asialla.

Kuvataiteen ammattilaiseksi oli
kuitenkin vaikea opiskella vain Suo-
messä. Täällä toimi tuolloin joukko
lahjakkaita naisia, muun muassa Fan-
ny Churberg, Ellen Thessleff, Maria
Wiik ja Helene Schjerfbeck. Nai-
set joutuivat useimmiten taiteilijoina
luopumaan perhehaaveistaan. Syntyi
ystäväpiirejä, ”taiteilijasiskoja”, jotka
kouluttautuivat yhdessä, matkustivat
yhdessä taiteen metropoleihin, ja mikä
tärkeintä toimivat toinen toistensa tai-
dekriitikoina ja kannustajina.

*Helene Schjerfbeck (1862–1946), Toipilas 1888. Öljy, 92 cm x 107 cm
Kansallisgalleria / Ateneumin taidemuseo
Kuva: Kansallisgalleria / Finlands Nationalgalleri / Yehia Eweis
<https://www.flickr.com/photos/finnishnationalgallery/>*

*Helene Schjerfbeckin Toipilas on maa-
lattu Englannin Cornwallissa St. Ivesin kylässä. Helene Schjerfbeck vieraili
seudulla kahteen otteeseen 1880-luvun
lopulla. Mallina oli vilkas noin kuusi-
vuotias tyttö, jolle tuskastunut opetta-
ja antoi mielellään vapaata taiteilijoi-
den mallina oloa varten. Maalaus oli
valmistumisvuotenaan esillä Pariisin
Salongin näyttelyssä nimellä *Première
verdure, ensi viherrys. Sairas lapsi oli
ajan taiteessa usein toistuva aihe, mut-
ta Schjerfbeckin teos kertoo yhtä paljon
elämänvoimien palautumisesta. Sivel-
lentyöskentely on eloisaa ja valon käsit-
tely lähenee impressionismia. Teos sai
Pariisissa kiitosta. Vastaanotto koti-
maassa oli aluksi ristiriitainen – tek-
nistä suoritusta kiitettiin, mutta teosta
pidettiin toisaalta liiankin realistisena.
Suomen Taideyhdistys päätti kuitenkin
ostaa Toipilaan, ja se liitettiin Ateneu-
min kokoelmiin pian valmistumisensa
jälkeen.**

*Helene Schjerfbeckin taiteilijan-
ura oli poikkeuksellisen pitkä ja tuotte-
lias. Hän aloitti taideopinnot 11-vuo-
tiaana ja ehti 83-vuotiaana päättäneen*

*elämänsä aikana maalata yli tuhat teos-
ta. Taiteilijantie ulottui 1870-luvun
historiamaalauksista aina 1940-luvun
modernistisiin virtauksiin.*

Eurooppalaisessa taiteessa näkyi
1800-luvun loppupuolella voimakas
realistinen suuntaus, joka kärjistyi
naturalistisuutena. Taide ajoi välillä
hyvinkin vahvasti yhteiskunnallisen
osattomuuden asiaa. Se näytti hyvin-
voiville ihmisille, millaista on köy-
hyys ja kurjuus. Suomessa tällaisena
teoksena tuli tunnetuksi Eero Jär-
nefeltin Kaski vuonna 1893. Aika-
laiskritiikki piti sitä suorana aatteel-
lisena kannanottona sisältönsä takia.
Taulussa esitetään vanha viljelys-
menetelmä, kaskenpoltto, jolla tuo-
tettiin maanviljelyyn hedelmällistä
maata. Teoksen valmistuminen osui
ankariin katovuosiin (1892 ja 1893),
joten sillä oli myös ajankohtaisarvoa.
Järnefeltin oletettiin arvostelevan
muun muassa irtaimen väestön elin-
oloja. Nykytutkimus näkee kuitenkin
hartaassa raadannassa jopa kansallis-

Eero Järnefelt (1863–1937), *Raatajat rahanalaiset* / Kaski 1893
Öljy, 131 cm x 164 cm. Kansallisgalleria / Ateneumin taidemuseo
Kuva: Kansallisgalleria / Yehia Eweis
<https://www.flickr.com/photos/finnishnationalgallery/>

Hugo Simberg (1873–1917). *Haavoittunut enkeli* 1903. Öljy kankaalle,
127 cm x 154 cm. Ahlströmin kokoelma, Kansallisgalleria / Ateneumin taidemuseo
Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Aaltonen
<https://www.flickr.com/photos/finnishnationalgallery/>

romanttista henkeä. Joka tapauksessa Kaski eli Raatajat rahanalaiset on yksi Suomen kultakauden taiteen rakastetuimpia teoksia.

Hugo Simbergin Haavoitettu enkeli kuuluu Suomen kultakauden kes-

keisiin teoksiin. Taiteilija erottui aika-laistaiteilijoistaan hyvin persoonallisen symbolistisen työsä takia. Hän opiskeli nuorena Viipurin Taiteenystävien piirustuskoulussa ja sittemmin Taideyhdistyksen piirustuskoulus-

sa Helsingissä. Hän ei kuitenkaan kokenut saavansa opinnoissaan eväitä ajatteluunsa, ja hakeutui vuonna 1895 kuuluisan Akseli Gallén-Kallelan yksityisoppilaaksi tämän Ruoveden erämaa-ateljeehen. Gallén-Kallela hyväksyi hänen symbolistiset kokeilunsa, ja Simberg sai rauhassa kehittää ”toista” maailmaansa: satuhahmoja, piruparkoja ja viikatemiehiä.

Haavoittuneen enkelin symboliikka ei aukea helposti. Teos kuvaa nimensä mukaisesti apua tarvitsevaa siivekästä, jota suunnilleen saman ikäiset pojat jässikät kantavat keppien varassa. Pojat näyttävät ajattelevan, että enkelitkin näköjään tarvitsevat joskus apua. Vahvoille pojille enkeli on kuin mikä hyvänsä taakka, ei edes kovin painava. Teoksen symboliikka on todennäköisesti henkilökohtaisen riipaisevaa. Maalaus valmistui vuosia aikaisemmin tehtyjen aihoiden pohjalta taiteilijan sairastaman, pitkäaikaisen aivokalvontulehduksen jälkeen. Kun Hugo Simberg asetti teoksensa näytteille Ateneumin syysnäyttelyyn 1903, hän merkitsi teoksen nimen paikalle pelkästään pitkän ajatusviivan.

Paitsi Simbergin opettajana Akseli Gallén-Kallela ansaitsisi tulla käsitellyksi sekä valtavan tuotantonsa että suuren kansallisen merkityksensä takia. Hänen uransa kattoi monia tyyllisuuntia, monia tekniikoita ja jopa monia taiteenlajeja. Gallén-Kallela näytti suomalaisille, miltä Suomi näytti, miltä suomalaiset näyttivät ja jopa miltä meidän menneisyytemme näytti. Hänen taiteensa suomalaisuus-näkökulmaa olisi kiintoisaa pohtia alussa mainitun Leif Hagertin kanssa. ♦

Lähteitä:

- Albert Edelfelt 1854-1905, Juhlakirja, Ateneumin taidemuseo, Valtion taidemuseo, Helsinki 2004
- Ars, Suomen taide 3, Kustannusosakeyhtiö Otava 1989
- Hugo Simberg 1873-1917, Ateneum 2000
- Kansalliset kulttuurilaitokset, toim. Satu Ikonen ja Kaija Kaitavuori, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2007
- Kontinen Riitta, Totuus enemmän kuin kauneus. Naistaiteilija, realismi ja naturalismi 1880-luvulla. Väitöskirja. Otava 1988
- Kämäräinen Eija, Merenpoika Hugo Simberg, Wsoy 2005
- Lehtonen Susanna, Suomalaisista taiturista eli Ihantajoista, Kriittikin uutiset 1/1986
- Suomen taide 3, Kultakausi. Wsoy 1984

Opetushallitus on julkaissut esitteen **Kielitietoinen opetus – kielitietoinen koulu**. Esite on tarkoitettu perusopetuksen opettajien työn tueksi.

Kielen keskeisyys opetuksessa ja oppimisessa sekä koko koulun toimintakulttuurissa on tuotu näkyvästi esiin Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014). Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluva monilukutaito ja toimintakulttuurin kehittämistä ohjaava kielitietoisuus kiteyttävät muutoksen koulun toimintakulttuurissa ja opetuksessa. Kielitietoisessa koulussa kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa tunnustetaan. Tämä tarkoittaa kaikkien kielten arvostamista ja luontevaa näkyvyyttä koulussa toimintakulttuurin tasolla. Opetuksessa se tarkoittaa kielitietoisia työtapoja, jotka perustuvat opettajien yhteistyölle. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisen tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä

KIELITIE TOINEN OPETUS - KIELITIE TOINEN KOULU

rakentamaan omaa identiteettiään. Oppaassa tarkastellaan kielen roolia oppimisessa, kielitietoista toimintakulttuuria, opetusta ja työtapoja. ♦

Lisätietoja: Opetusneuvos Katri Kuukka, katri.kuukka@oph.fi

Uusi tehtäväkirja lapsille

Lokko lamjaha – Kevein askelin -tehtäväkirja 1 on tarkoitettu romanikielen opiskeluun peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Kirjassa tutustutaan romanikieleen Lokko Lamjaha -runokirjasta tuttujen Kotiaisen, Rainerin ja Miritšan ja heidän ystäviensä kanssa.

Kirjan tavoitteena on herättää oppilaiden kiinnostus romanikielen opiskeluun monipuolisten tehtävien avulla, kehittää suullista kielitaitoa sekä tutus-

tua kirjoitettuun romanikieleen. Oppimateriaali on laadittu opetussuunnitelman tavoitteet täyttäväksi. Kirjaan liittyvät lisätehtävät, leikit ja pelit sekä runojen äänitteet löytyvät opettajan oppaasta osoitteesta www.edu.fi/romanikieli. ♦

www.oph.fi/verkkokauppa

eTwinning Bratislavassa

eTwinning käynnistyi vuonna 2005 Euroopan komission eLearning-ohjelman päähankkeena. Vuodesta 2014 se on ollut kiinteä osa EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelmaa Erasmus+. Sen keskustukipalvelua ylläpitää European Schoolnet, 31 Euroopan opetusministeriön yhteishanke, joka kehittää koulujen, opettajien ja koululaisten oppimista joka puolella Eurooppaa. Kansallisella tasolla eTwinningiä tukee 38 kansallista tukipalvelua.

eTwinning on eurooppalaisten koulujen yhteisö, joka tarjoaa jokaiselle koulussa työskentelevälle (opettajille, rehtoreille, koulukirjastojen työntekijöille jne.) koko Euroopassa mahdol-

lisuuden ja paikan olla yhteydessä toisiinsa, tehdä yhteistyötä, kehittää projekteja, jakaa ja tuntea olevansa osa Euroopan jännittävintä oppimisympäristöä. eTwinning edistää koulujen yhteistyötä Euroopassa tieto- ja viestintätekniikan avulla tarjoamalla kouluille tukea, työkaluja ja palveluja. Lisäksi se tarjoaa opettajille mahdollisuuksia ilmaiseen täydennyskoulutukseen verkossa.

Ammatillisen kehittymisen eTwinning-työpaja, joka käsitteli inklusiivista opetusta, järjestettiin Bratislavassa Slovakiassa 5.-7.10. Paikalle tuli lähes sata opetusalan ammattilaista 35 maasta keskustelemaan kieli- ja

kulttuuriryhmien, erityisesti romanien, opetuksesta. Suurissa romanimaissa pohditaan tänä päivänä, miten romanilasten opetus pitäisi järjestää: erillisissä romanikouluissa, romaniluokissa vai aivan samoissa oppimisympäristöissä kuin muidenkin oppilaiden? Suomes- ta eTwinning-työpajaan osallistuivat koulunkäynnin ohjaaja Katja Huusko-Ahlgren ja monikulttuurisuuskoodinaattori Raimo Salo Oulun kaupungin opetustoimesta sekä opetusneuvos Susanna Rajala Opetushallituksen romaniväestön koulutustiimistä. ♦

www.etwinning.net/fi/

Hyvää Itsenäisyyden juhlavuotta Latso Diives -lehden lukijoille!

Seuraava lehti ilmestyy maaliskuussa 2018

Markku Rajala

LATŠO DIIVES -LEHDEN ILMAISTILAUS

Nimi _____

Osoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Osoitteenmuutoksen yhteydessä myös vanha osoite

Kirje-
posti-
merkki

Opetushallitus
Romaniväestön
koulutustiimi
PL 380
00531 Helsinki